

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**SPECIFICKÉ PŘÍSTUPY POLICISTŮ
K PACHATELŮM MAJETKOVÉ TRESTNÉ
ČINNOSTI NA ÚZEMÍ MĚSTA ČESKÉ
BUDĚJOVICE**

Autor práce: Miroslav Mádle
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Miroslav Mádle
Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Místo studia: Příbram

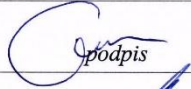
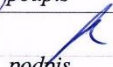
Název bakalářské práce: Specifické přístupy policistů k pachatelům majetkové trestné činnosti.

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Specific approaches of police officers to the perpetrators of property crimes.

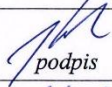
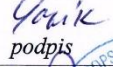

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): Mgr. Milan Kocík
Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): říjen 2022

Cíl bakalářské práce:

Cílem bakalářské práce je analýza vzniku kriminálního jednání u pachatelů majetkové trestné činnosti na teritoriu města České Budějovice a hledání příp. objasnění vlivu těchto skutečností na stanovení vhodné formy jednání a zacházení ze strany policistů k pachatelům majetkové trestné činnosti za účelem co nejúspěšnějšího provedení procesních úkonů v trestním řízení.

Student: Miroslav Mádle	25.11.2022 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík	25.11.2022 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	16.1.2023 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: PhDr. Miroslav Šapík, Ph.D.	17.1.2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	18.1.2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Milanovi Kocíkovi, MBA za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

MÁDLE, M. *Specifické přístupy policistů k pachatelům majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice*. Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2025. 72 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Kocík, MBA.

Klíčová slova: kriminologie, kriminalita, majetková trestná činnost, pachatel trestného činu, typologie pachatelů, forenzní psychologie.

Bakalářská práce (dále jen „práce“) pojednává o majetkové trestné činnosti páchané na území města České Budějovice, pachatelích, kteří tuto trestnou činnost páchají a o tom, jaké přístupy policisté k těmto pachatelům volí. Úvod teoretické části práce má snahu formou širšího teoreticko-deskriptivního a empirického vhledu primárně objasnit pojmy jako kriminologie, kriminalita, pachatel zločinu z pohledu kriminologie a příčiny vzniku kriminální (deviantního) jednání u osoby. Teoretickou část práce uzavírají kapitoly týkající se pohledu na osobnost pachatele z pohledu forenzní psychologie a způsoby interakce mezi policistou a pachatelem z pohledu forenzní a policejní psychologie. V praktické části práce se autor formou užití kvantitativní výzkumné techniky snaží zjistit, jaké přístupy ze strany policistů vyhovují pachatelům majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice a v jakých případech vhodně nastavené přístupy mohou zvýšit pravděpodobnost spolupráce pachatele s policisty.

ABSTRACT

MÁDLE, M. Specific Approaches of Police Officers to Perpetrators of Property Crime in the City of České Budějovice. College of European and Regional Studies, 2025. 72 pp. Bachelor's Thesis. Supervisor: JUDr. Milan Kocík, MBA.

Keywords: criminology, crime, property crime, offender, offender typology, forensic psychology.

This bachelor's thesis examines property crime in the city of České Budějovice, focusing on the offenders who commit such crimes and on the approaches adopted by police officers in dealing with them. The theoretical section provides a broader theoretical, descriptive, and empirical framework that clarifies key concepts such as criminology, crime, the offender from a criminological perspective, and the causes of criminal (deviant) behavior. It also discusses offender typologies and explores the offender's personality from the perspective of forensic psychology, as well as the interaction between police officers and offenders from the standpoint of forensic and police psychology.

Obsah

ÚVOD	9
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	11
2 KRIMINOLOGIE	13
2.1 PŘEDMĚT KRIMINOLOGIE	16
2.2 ÚKOLY KRIMINOLOGIE.....	16
2.3 HISTORIE A VÝVOJ ZÁKLADNÍCH KRIMINOLOGICKÝCH SMĚRŮ	17
2.4 ZÁKLADNÍ KRIMINOLOGICKÉ SMĚRY	19
2.4.1 <i>Biologická teorie (směr)</i>	20
2.4.2 <i>Psychologická teorie (směr)</i>	20
2.4.3 <i>Sociologická teorie (směr)</i>	22
2.4.4 <i>Multifaktorová teorie</i>	23
3 KRIMINALITA	25
3.1 KRIMINOGENNÍ FAKTORY	26
3.2 KRIMINOLOGICKÉ UKAZATELE KRIMINALITY.....	28
3.2.1 <i>Stav kriminality</i>	28
3.2.2 <i>Úroveň (intenzita) kriminality</i>	29
3.2.3 <i>Struktura kriminality</i>	29
3.2.4 <i>Objasňenost kriminality</i>	30
3.2.5 <i>Dynamika kriminality</i>	30
3.2.6 <i>Analýza kriminality v České republice</i>	31
3.3 MAJETKOVÁ KRIMINALITA.....	31
3.3.1 <i>Fenomenologie majetkové kriminality</i>	32
3.3.2 <i>Krádež v kriminologii</i>	34
3.3.3 <i>Etiologie majetkové kriminality</i>	35
4 OSOBNOST PACHATELE	37
4.1 TYPOLOGIE PACHATELŮ	38
4.1.1 <i>Biologické aspekty osobnosti</i>	39
4.1.2 <i>Psychologické aspekty osobnosti</i>	39
4.1.3 <i>Sociologické aspekty osobnosti</i>	40
4.2 SOUČASNOST	40
4.3 EMPIRICKÝ PROFIL PACHATELE MAJETKOVÉ TRESTNÉ ČINNOSTI Z POHLEDU PSYCHOLOGIE	41
5 FOREZNÍ A POLICEJNÍ PSYCHOLOGIE	43
5.1 PRÁVNĚ KRIMINALISTICKÉ PODMÍNKY VYŠETŘOVÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI.....	44

5.2	SOCIÁLNĚ PSYCHOLOGICKÉ PODMÍNKY VYŠETŘOVÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI	45
5.2.1	<i>Komunikační dovednosti jako součást stylu práce policisty</i>	<i>46</i>
6	EMPIRICKÝ VÝZKUM	48
6.1	SBĚR DAT	48
6.2	STRUKTURA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	49
6.3	HYPOTÉZY VÝZKUMU	52
6.4	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ZKOUMÁNÍ	54
6.5	VÝSLEDKY STANOVENÝCH HYPOTÉZ	69
	ZÁVĚR	71
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	73
	SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	75
	SEZNAM PŘÍLOH	76
	SEZNAM ZKRATEK	82

Úvod

Zločin je starý jako lidstvo samo. Celá lidská historie je protkána zločiny a zločinností. Vyskytoval se, vyskytuje se a vyskytovat se bude v každé lidské společnosti. Definice a hodnocení zločinu se měnilo v návaznosti na uspořádání společnosti a na stupni jejího vývoj. Již staří Sumerové a Babyloňané měli své zákony a bojovali proti zločinnosti, kdy příkladem budiž Babylonský „Chammurapiho zákoník“ vydaný králem Chammurapim přibližně roku 1686 př. n. l., který je nejstarším dochovaným zákoníkem vůbec.

Kriminologie a kriminologické výzkumy významně ovlivnily pohled na pachatele trestných činů a jejich osobnost. Od historických základů, v nichž byl zločinec považován za nástroj d'ábla, a který se bouří proti bohu, přes základní kriminologické směry až po moderní kriminologické vědecké teorie. Jedná se o obor, který vznikl společně s vývojem civilizace, vyvíjel se sám o sobě a zároveň ovlivňoval a stále svými výzkumy ovlivňuje pohled na osobnost pachatele. Tímto tématem se zabývalo a zabývá mnoho autorů, mezi které patří u nás např. JUDr. Milan Vichlenda, PhD., JUDr. Roman Svatoš, PhD., Doc. Judr. Josef Zapletal, CSc. a mnoho dalších.

Bakalářská práce je empirická a se zabývá tématem tzv. přístupů policistů k pachatelům majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice a analyzuje vztah těchto vhodně zvolených přístupů s pravděpodobností úspěchu při provádění procesních úkonů s pachatelem

Výslech pachatele trestné činnosti a případné na něj navazující další úkony související například se zajištěním věcí jsou tzv. každodenním chlebem příslušníků Policie České republiky. Vzhledem k 20leté praxi u Policie České republiky a blízkosti k provádění procesních úkonů s pachateli majetkové trestné činnosti si autor bakalářské práce zvolil právě toto téma a rozhodl se prozkoumat tento ne doposud přesně zcela vědecky popsany fenomén, který se pak ve větší či menší míře v běžné praxi hojně používá a který při vlastní policejní praxi mnohokrát využil. Autor bakalářské práce se domnívá, že vhodně nastavený způsob přistupování k pachateli trestné činnosti může mít někdy i zásadní vliv na určitý vztah mezi příslušníkem Policie ČR a pachatelem trestné činnosti a na případné výsledky prováděných úkonů trestního řízení, případně na

dodatečném zajištění věcí pocházejících z trestné činnosti a v neposlední řadě i postavení pachatele před soud.

V rámci své praxe autor práce 11 let pracoval jako asistent, vrchní asistent, inspektor a vrchní inspektor Obvodního oddělení České Budějovice – město, na Územním odboru České Budějovice, poté 3 roky jako komisař Služby kriminální policie a vyšetřování Územního odboru Český Krumlov, zařazený na úseku vyšetřování majetkové trestné činnosti, ve smyslu ustanovení § 160 tr. řádu, přičemž se na každodenní bázi setkával s pachateli majetkové trestné činnosti a objasňoval jimi páchanou trestnou činnost, ať už postupy podle zákona č. 273/2008 Sb. O Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, anebo podle zákona č. 141/1961 Sb. Trestní řád.

V praxi se autorovi práce několikrát osvědčilo navázat si určitý vztah s jednotlivými pachateli za použití kriminologicko – psychologické analýzy jednotlivých osobností za účelem zlepšení spolupráce mezi vyslychajícím a vyslychaným. V mnoha případech tato spolupráce pak vedla například k dodatečnému vypátrání a zajištění věcí pocházejících z trestné činnosti a v neposlední řadě i k postavení pachatele trestné činnosti před soud.

Analýzou vzniku kriminálního jednání u jednotlivých pachatelů se autor bakalářské práce zabýval v minulosti při tvorbě absolventské práce při předchozím studiu Vyšší odborné školy ministerstva vnitra v Holešově.

V práci pak bude využit praxeologický vhled autora práce na zkoumanou problematiku.

Výsledky bakalářské práce mohou být interpretovány dále a sloužit jako studijní materiál pro začínající policisty.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jaké formy přístupů ze strany vyslychajícího policisty preferují pachatelé majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice, jestli preferují nějaký určitý věk, pohlaví, či jiné aspekty vyslychajícího, které jsou způsobilé ovlivnit vůli pachatele spolupracovat s policejním orgánem při objasnění trestné činnosti a následně pak vytyčit některé přístupy a aspekty vyslychajícího, jejichž aplikace by mohla mít za následek zvýšenou pravděpodobnost spolupráce vyslychaného při objasnění jím páchané trestné činnosti. Vedlejším cílem bakalářské práce je blíže charakterizovat, specifikovat a popsat specifika práce, komunikace s pachatelem trestné činnosti.

K dosažení hlavního cíle bude využit kvantitativní přístup za využití metody dotazníkového šetření mezi pachateli majetkové trestné činnosti páchané na území okresu České Budějovice. S ohledem na subjekt šetření, tzn. pachatele majetkové trestné činnosti, bylo zvoleno dotazníkové šetření, a to především pro jeho stručné a jasně uzavřené odpovědi, ze kterých je hned zřejmé mínění respondentů o daném tématu. U dotazníkového šetření je možné odpovědi vyhodnotit v procentech a příp. porovnat i mezi sebou. Vhodně kladenými otázkami bude zjištěno, jestli u jednotlivých pachatelů majetkové trestné činnosti měly v minulosti některé aspekty v přístupu policistů vliv na spolupráci s policejním orgánem při objasnění trestné činnosti. Následně budou zjištěná data analyzována a vytyčeny postupy, které by bylo obecně vhodné používat za účelem dosažení lepších výsledků při práci u Policie České republiky. Práce tedy může mít i metodický přínos, což je jedna ze základních funkcí kriminologie jako takové.

Práce bude rozdělena na dvě části.

Teoreticko-metodická část bude rozdělena do 5 kapitol, ve kterých bude prozkoumána odborná kriminologická literatura k tématům, jako je **kriminologie**, **kriminalita**, a dále literatura z odvětví psychologie, forenzní psychologie a policejní psychologie k tématům jako je **osobnost pachatele** a **policejní psychologie**. Je třeba si nejprve objasnit termíny, jako je pachatel trestného činu, psychologie přistupování k pachateli, jednotlivé druhy pachatelů a získat poznatky z odborné literatury k těmto tématům, aby bylo možné vyhodnotit informace z praktické části práce.

V praktické části budou analyzovány výsledky provedeného dotazníkového šetření. Budou analyzovány stanovené hypotézy ve vztahu k výsledkům dotazníkového šetření. Následně budou konstatovány a vytyčeny výsledné aspekty, které by mohly mít přispět zvětšenou pravděpodobnost úspěšné spolupráce vyslýchaného s vyslychajícím policistou, ať už ve formě doznání trestné činnosti, případně například ve formě spolupráce týkající se zajištění věcí pocházejících z páchaní trestné činnosti.

V závěru bakalářské práce budou vyhodnoceny cíle práce s možnými dalšími doporučeními.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Kriminologie

Kriminologie u nás dlouhodobě nepatří mezi obory, které by měly ideální podmínky pro svůj rozvoj. Přestože je její význam při poznávání negativních společenských jevů obecně uznáván, ne vždy se toto uznání promítalo do dostatečné podpory a zajištění jejího zázemí. Vývoj kriminologie tak byl do značné míry závislý především na vlastní iniciativě a odhodlání odborníků v tomto vědním oboru. Právě jejich vytrvalost a snaha vyrovnat se s nepříznivými podmínkami napříč generacemi přispěly k tomu, že kriminologie dnes nabízí relevantní a hodnotné poznatky, které by neměly být opomíjeny.¹

V současnosti existuje velké množství definic k pojmu kriminologie a nejsou vždy zcela jednotné. Zjednodušeně se dá říct, že se jedná o vědu zabývající se kriminalitou a problémy s ní spojenými. V každém případě se jedná o společenskou vědu (obor, který zkoumá lidskou společnost, její fungování, chování a kulturu), a která svým členěním spadá do kategorie kriminálních věd. Níže jsou pak rozvedeny některé definice pojmu kriminologie:

Kriminologie má v rámci kriminálních věd nejširší a nejvíce obecné postavení. Samotný název vychází z latinských slov „crimen“ (zločin) a „logos“ (věda nebo nauka). Přesná a jednotná definice kriminologie však dodnes není zcela ustálená. Jako empiricky zaměřený vědní obor se kriminologie soustředí především na zkoumání příčin kriminality a zároveň způsoby její kontroly, ať už prostřednictvím prevence nebo represe. Aby bylo možné odpovědět na otázky, proč lidé páchají trestnou činností a jak jí účinně předcházet, čerpá kriminologie poznatky z několika oblastí. Zabývá se jevovými podobami a výskytem kriminality (kriminální fenomenologie), osobností pachatele, obětmi trestných činů (viktimologie), ale také výkonem trestu a jeho dopady (penologie).²

¹SCHEINOST, M., *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Kufr. 2010 s. 7

²ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: ArmexPublishing, 2004. 146 s. 12-14

Na straně 9 VICHLENDY, uvádí: „V současnosti je kriminologie všeobecně uznávána jako samostatná multidisciplinární a empirická věda, zabývající se kriminalitou a její kontrolou. Samostatnost kriminologie je dána především předmětem jejího zkoumání (vznik koncem 19. století, opodstatněnost potvrdilo 20. století).“

Pojem kriminologie byl poprvé použit francouzským antropologem P. Topinardem v roce 1870 a později jej převzal italský právník R. Garofalo ve své knize „Criminologia“. Za skutečného zakladatele kriminologie je však považován italský právník Cesare Benesa Marquis di Beccaria (1738-1794), který je autorem knižního díla „O zločinech a trestech“ z roku 1764, které významně ovlivnilo podobu trestněprávních reforem v Evropě.

V průběhu 19 století se kriminologie postupně vyčlenila z oblasti trestního práva. Tento vývoj souvisel jak s celkovým rozvojem vědy, tak s rostoucí potřebou společnosti porozumět příčinám kriminality. Ve druhé polovině 19. Století pak dochází k jejímu definitivnímu osamostatnění jako samostatného vědního oboru. Významnou roli v tomto procesu sehrála italská pozitivistická antropologická škola reprezentovaná Cesarem Lombrosem a jeho následovníky Raffaelem Farofalem a Enricem Ferrim. Tento směr se již plně soustředil na kriminologii a jeho hlavním přínosem bylo zavedení empirického přístupu ke zkoumání kriminality.

Po následujícím rozvoji, zejména v Evropě a Severní Americe, se kriminologie postupně etablovala jako všeobecně uznávaná vědní disciplína. Diskuse o její samostatnosti se sice občas objevují, zpravidla však souvisejí s jejími specifickými vazbami na jiné vědní obory a s její multidisciplinární povahou. Kriminologie totiž při svém výzkumu propojuje poznatky z různých oblastí, jako jsou například kriminalistika, právo, psychologie a jiné sociální vědy.³

V současnosti je kriminologie obecně uznávána jako samostatná vědecká i pedagogická disciplína. Její význam na mezinárodní úrovni dokládá mimo jiné i pozornost, kterou jí v posledních letech věnuje Organizace spojených národů. Také v České republice se po roce 1989, kdy došlo k výraznému nárůstu kriminality, způsobenému změnou režimu, zvýšil zájem o kriminologie a s ní spojený výzkum.⁴

³NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001 s. 12

⁴VICHLENDY, M. *Základy kriminologie*. 2005, Holešov, SPŠ MV v Holešově s. 14

Kriminologickými zdroji se staly především:

1. **Poznatky z policejní a vyšetřovací praxe.**
2. **Výsledky lékařských výzkumů** prováděných zejména na úseku soudního lékařství, později antropologie, lékařské psychologie, psychiatrie.
3. **Poznatky z vězeňské praxe** vycházející nejen z osobních spisů vězňů, ale zejména též z pozorování a zkoumání vězňů, kde sehrál významnou úlohu Cesare Lombroso (1836–1909), který je pokládán za jednoho ze zakladatelů kriminologie. Lombroso na základě antropologického měření vzorků zločinců sestavil seznam tělesných stigmat (zapadlé oči, tupá ustupující brada, široký nos, nadměrný nebo přirostlý ušní lalůček).
4. **Poznatky psychologie, pedagogiky, etiky a filozofie**, které se uplatňují např. při odůvodňování účelu trestání a působí výrazně na jednotlivé kriminologické směry.
5. **Statistické a sociologické výzkumy.**
6. **Technické, metodické, taktické a jiné poznatky kriminalistiky.**⁵

Kriminologie má především následující funkce:

- **metodickou** – kriminologické poznatky o kriminalitě slouží jako podklady zákonodárcům při rektifikacích trestních kodexů;
- **prognostickou** – předpovídá možné trendy vývoje kriminality, napomáhá plánování personální politiky;
- **analytickou a informační** – objektivní poznatky o kriminalitě pomáhají neformálním instancím sociální kontroly kriminality při volbě preventivních aktivit.⁶

Kriminologie zkoumá kriminalitu, její pachatele a oběti a její kontrolu jako společenskou realitu, tedy jako skutečně existující a reálný fenomén. Proces zkoumání lze připodobnit například k medicíně, která zkoumá nemoci nebo k fyzice, který zkoumá fyzikální.⁷

⁵ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: ArmexPublishing, 2004. 146 s. 12-14

⁶KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 65 -71

⁷NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001 s. 14

2.1 Předmět kriminologie

Vzhledem k tomu, co je psáno v předchozích kapitolách, předmětem zkoumání kriminologie jsou zejména – **kriminalita, její pachatelé a oběti a její kontrola**. Při studiu dějin lidstva zjišťujeme, že pojem trestného činu procházel neustálými proměnami. Stejně tak i v současném světě ale jsou značné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi při výběru kriminalizovaných jednání. Je třeba zmínit, že Garofalopracoval s termínem tzv. přirozeného zločinu („*crimen naturele*“). Mínil jím taková jednání, která se ve všech společnostech považovala a považují za trestné činy („*delicta mala per se*“). Mezi takové případy lze řadit např. vraždy, znásilnění, loupeže, krádeže aj. Oproti těmto případům jsou pak jednání, která jsou trestnými činy pouze v některých kulturách a v některých zemích.

Předmětem kriminologie je tedy především kriminalita. Kriminologické výzkumy jsou orientovány na popis kriminality, struktury kriminality, formy kriminality, na popis kriminalitou způsobených škod, na popis stavu, úrovně, struktury, dynamiky kriminality, ale i na popis pachatelů a obětí a jejich společenských vztahů – **kriminální fenomenologie** či kriminografie.⁸

2.2 Úkoly kriminologie

Na otázku, jaký je hlavní přínos kriminologie a jaké jsou její hlavní úkoly, se někdy s trochou nadsázky uvádí anekdotický výrok, že jedním z nejvýznamnějších závěrů rozsáhlých kriminologických výzkumů a zkoumání je zjištění, že ke rvačkám dochází častěji v hospodě nežli v kostele. Tento pohled odráží skutečnost, že některé výzkumy dospěly za cenu značného úsilí a nákladů k poměrně samozřejmým závěrům, případně byly později překonány novějšími poznatky Kriminologické badání tak může někdy působit jako neustále se opakující, až sisyfovská činnost.⁹

Kriminalita provází lidskou společnost od jejích počátků a jako hromadný jev je přítomna v každém společenství. V současnosti nejvíce převládá názor, že ji nelze zcela odstranit. Kontrola kriminality proto představuje souhrn činností, jejichž cílem je její

⁸NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001 s. 17

⁹GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie 5*. vydání Praha: WoltersKluwer 2019 588 s.

omezování, a to jak prostřednictvím preventivních strategií, tak i represivních opatření. Klíčovým předpokladem účinné prevence jsou přitom objektivní poznatky o podstatě kriminality a o faktorech, které vedou k jejímu vzniku.

Hlavním úkolem kriminologie tedy je přinést objektivně ověřitelné, vědeckými metodami získané poznatky o:

- a) **jevových podobách kriminality** (kriminální fenomenologie),
- b) **příčinách kriminologie** (kriminální etiologie),
- c) **pachatelů** (zejména klinická kriminologie),
- d) **obětí** (viktimologie),
- e) **kontrole zločinnosti** (prevence, represe).

Základním a trvalým úkolem kriminologie je získávání poznatků, s jejichž pomocí lze regulovat kriminalitu ve společnosti.¹⁰

2.3 Historie a vývoj základních kriminologických směrů

Kriminologie jako vědní obor vznikla z potřeby společnosti porozumět kriminalitě, objasnit její příčiny a hledat způsoby, jak tomuto negativnímu společenskému jevu účinně čelit. Její počátky sahají do druhé poloviny 18. století, i když kriminalita provází lidskou společnost již od nejstarších civilizací. V těchto raných obdobích se však společnost nesoustředila na zkoumání příčin zločinnosti, ale především na trestání pachatelů, čímž se snažila udržet společenský řád.

V dobách prvních civilizací, například v Babylonu či Egyptě, byly centrem vzdělanosti i moci chrámy. Ty neplnily pouze náboženskou funkci, ale zastávaly také roli soudních institucí a do určité míry i zařízení s léčebným charakterem. V jejich rámci probíhaly nejen náboženské obřady, ale i soudní řízení a ostraha zadržených osob. Nejobvyklejším trestem byl trest smrti, zmrzačení případně vyhnanství. Osoby s duševními poruchami byly přitom zpravidla považovány za plně odpovědné za své jednání a bylo tedy s nimi i tak zacházeno.¹¹

¹⁰ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J., et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 616 s.

¹¹ VICHLENDÁ, M. Kriminální politika (online). Karviná, 2011 (cit 20.06.2025).

Ve **starověku** konkrétně v období antiky (8 stol. př. n. l. – 3 stol. n. l.) se otázkou příčin kriminality zabývali především vzdělání myslitelé, jako byli filozofové, historikové či lékaři (například Sokrates, Platón, Hippokrates nebo Aristoteles). Ti spatřovali příčiny zločinnosti zejména v negativních lidských vlastnostech, jako je chamtivost, závist, mstivost či žárlivost, a upozorňovali také na význam výchovy a jejího vlivu na lidské chování.

Středověk (3. stol. n. l. – 14. stol. n. l.) byl naopak výrazně ovlivněn dominantním postavením církve ve společnosti. Převládaly zde názory démonologického a náboženského charakteru, podle nichž byl pachatel vnímán jako nástroj ďábla, který se staví proti božímu řádu. Boj proti kriminalitě byl proto chápán jako boj se zlem samotným a tomu odpovídala i tvrdá a často drastická opatření vůči pachatelům zločinnosti. Hlavním cílem bylo nejen potrestání viníka, ale také zastrašení ostatních. V tomto období byl zároveň výrazně omezen rozvoj vědeckého poznání. Mezi významné představitele těchto názorů patřil Tomáš Akvinský (1224 – 1274).¹²

V období **renesance a osvícenství** (14. stol. n. l. – 18. stol. n. l.) dochází k postupnému rozvoji vědy napříč různými obory. Problematikou kriminality se však i nadále zabývali především právníci, a to zejména z hlediska trestního práva a průběhu soudního řízení. Souběžně se však začínají objevovat i širší pohledy. Například anglický humanista Thomas More ve svém díle „Utopia“ kritizoval tehdejší společenské poměry a hledal příčiny kriminality právě v nich.

Až ve druhé polovině 18. století se pod vlivem francouzských osvícenců objevuje snaha zabývat se kriminalitou ze širšího hlediska. Základy vědeckého nazírání na kriminalitu položila tzv. **klasická škola trestního práva**, kterou představuje především Cesare Beccaria (1738-1794), svým dílem „*O zločinech a trestech*“ (1764). Dílo podrobilo tvrdé kritice tehdejší kruté trestní zákonodárství a soudnictví a mimo jiné v ní autor odmítl klasické postavení trestu smrti, který měl být užit jen ve výjimečných případech. Dále uvažoval nad tím, že zákony mají být jasné a srozumitelné pro každého, neboť jejich znalost je významný prostředek k zamezení zločinů, přelíčení by mělo být veřejně konané, souzení by mělo probíhat v senátech, měl by fungovat princip presumpce nevinny, tortura (mučení) jako taková měla být zavržena, trest by měl následovat co nejdříve po zločinu a měl by se postupovat dle zásady „*lépe je zamezovat*“

¹²VICHLÉNDÁ, M. *Základy kriminologie*. 2005, Holešov, SPŠ MV v Holešově

Termín kriminologie byl poprvé použit v roce 1879 francouzským antropologem Paul Topinard (1830–1911), který se věnoval klasifikaci lidských ras a typů v Evropě a rozlišoval mezi obecnou antropologií zaměřenou na studium lidstva jako celku a antropologií zkoumající jednotlivé rasy a skupiny. Na jeho pojetí navázal italský právník Raffaele Garofalo (1851–1934), jenž zdůrazňoval, že porozumění kriminalitě je možné pouze prostřednictvím vědeckých metod. Své názory shrnul v roce 1885 v díle „*Criminologie*“.

Myšlenky klasické školy trestního práva se prosazovaly především v 19. století. Jejich význam spočívá zejména v tom, že systematicky zaměřily pozornost na problematiku kriminality a přispěly k jejímu uchopení na vědeckém základě, čímž položily základy kriminologie jako samostatné disciplíny. Z tohoto důvodu bývá tento směr označován také jako klasická kriminologie. V současnosti se často uplatňuje neoklasicistní přístup, podle něhož si každý trestný čin, bez ohledu na jeho příčiny, zaslouží spravedlivý postih. Přestože klasická škola přinesla řadu pozitivních podnětů, zejména v podobě humanizačních tendencí, vykazovala i určité nedostatky. Především se vyznačovala zúženým pohledem na kriminalitu a opomíjela osobnost pachatele, což vedlo k absenci hlubšího poznání příčin trestné činnosti. Vycházela z předpokladu svobodné vůle člověka při volbě mezi dobrem a zlem. Obrazně lze její přístup přirovnat k medicíně, která se soustředí na samotné nemoci, nikoliv na pacienty¹³

2.4 Základní kriminologické směry

Různé teorie o příčinách vzniku kriminality jsou reprezentovány tzv. základními kriminologickými směry. Tyto směry jsou odrazem doby, místa a hodnotových orientací dané společnosti. Kriminologické směry lze obecně rozdělit podle důvodu vzniku kriminálního jednání, a to převážně na

- 1) **biologickou teorii,**
- 2) **psychologickou teorii,**
- 3) **sociologickou teorii,**
- 4) **vícefaktorovou teorii¹⁴.**

¹³ VÁLKOVÁ, H., KUČTA, J., HULMÁKOVÁ, J., et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 616 s.

¹⁴HOLCR, K. a kol. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009 s. 34

2.4.1 Biologická teorie (směr)

Vychází z myšlenky, že kriminalita jedinců je způsobena vrozenými biologickými vlastnostmi nebo získanými biologickými pochody a je podmíněna převážně geneticky. Připisuje vznik kriminálního chování hlavně v důsledku biologických vlastností pachatele, psychologickým a sociálním aspektům se věnuje minimálně. Tato teorie většinou nepřináší návod na resocializaci pachatele. Významným představitelem tohoto směru byl italský lékař a antropolog Cesare Lombroso (1835–1909). Ve svém díle *Člověk zločinec* vycházel z rozsáhlého výzkumu, při němž analyzoval tělesné znaky přibližně 25 000 odsouzených vězňů v Itálii. Na základě těchto pozorování, inspirovaných mimo jiné frenologií, formuloval teorii, podle níž jsou sklony k páchání trestné činnosti vrozené a lze je rozpoznat prostřednictvím fyziognomických charakteristik jedince. Lombroso tak vytvořil tzv. obraz rozeného zločince, kterému přisuzoval specifické tělesné rysy, jako například menší lebku s ustupujícím čelem, výraznou čelist, chladný výraz, orlí nos či delší horní končetiny. Současně se pokoušel spojovat určité fyzické znaky s konkrétními typy trestné činnosti. Například u hrbatých jedinců předpokládal sklony k falšování či žhářství, zatímco u pachatelů vražd uváděl znaky jako skelný pohled, úzké rty, výrazný nos nebo kudrnaté vlasy. Tyto charakteristické rysy označil jako „stigmata degenerace“.

Jeho teorie však byla podrobena rozsáhlé kritice, zejména z důvodu absence srovnávací skupiny osob bez kriminální minulosti. Sám Lombroso později připustil existenci i jiných faktorů podmiňujících kriminalitu. Na jeho myšlení měl vliv také Charles Darwin, jehož evoluční teorie vedla k úvahám o existenci jedinců, kteří se svými vlastnostmi přibližují primitivnějším vývojovým stadiím. Vedle konceptu rozeného zločince Lombroso rozlišoval i další typy pachatelů, například zločince z vášně, příležitostné pachatele, kriminální epileptiky či jedince s morálně patologickými rysy. Ve 20. století se s rozvojem vědeckého poznání začala pozornost více zaměřovat na genetiku a otázku dědičných predispozic ke kriminálnímu chování.¹⁵

2.4.2 Psychologická teorie (směr)

Psychologicky orientované teorie soustřeďují pozornost především na vnitřní strukturu osobnosti pachatele, jeho psychický stav a individuální psychické

¹⁵NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001 s 105

charakteristiky, které mohou mít jak vrozený, tak získaný charakter. Výsledky výzkumů zároveň naznačují, že trestná činnost jedinců s nižší úrovní intelektových schopností bývá častěji odhalena, což souvisí i s typem kriminality, ke které tíhnou – typicky se jedná o násilnou či mravnostní trestnou činnost. Naproti tomu pachatelé s vyšší inteligencí, kteří se zaměřují spíše na hospodářskou kriminalitu nebo organizovaný zločin, zůstávají odhaleni méně často. V rámci těchto přístupů je dále zkoumán vliv neurofyzilogických faktorů, zejména lehkých mozkových dysfunkcí, jako jsou poruchy pozornosti či hyperaktivita. Pozornost je věnována také biochemickým vlivům, například stravě, alergiím, kolísání hladiny cukru v krvi, hormonálním změnám či působení různých chemických látek, které mohou ovlivňovat vznik a rozvoj kriminálního chování. Významným tématem kriminologického výzkumu se stal rovněž vztah mezi psychopatií (asociální poruchou osobnosti) a kriminalitou, zejména s ohledem na její zvýšený výskyt u recidivujících pachatelů. Samotná diagnóza psychopatie však automaticky neimplikuje trestnou činnost. U některých typů jedinců s psychopatickými rysy (např. impulzivních, emočně nestabilních či nezdrženlivých) se však v důsledku sklonu k impulzivnímu jednání (např. kleptomanie, pyromanie) a častého zneužívání návykových látek objevuje vyšší pravděpodobnost páchání trestné činnosti.¹⁶

Psychoanalytické přístupy dominovaly zejména ve 20. a 30. letech 20. století, avšak v současné kriminologii již nehrají zásadní roli. Výjimku představují například práce amerického kriminologa David Abrahamsen, který na základě psychoanalytického přístupu dospěl k závěru, že pachatelé vykazují určitou míru psychopatie v oblasti emočních, rozumových i charakterových vlastností, a pojem „normální pachatel“ považoval spíše za mýtus.

Základem psychologie se stala psychoanalýza vycházející z metody rakouského psychologa Sigmunda Freuda (1856–1939), který se zabýval podvědomou motivací k chování jedince, která může být ovlivněna špatnými zkušenostmi v jeho výchově v raném dětství.¹⁷

Psychologická teorie se tedy prvotně zabývá psychikou osobnosti a jejími myšlenkovými pochody. Teprve následně je osobnost člověka ovlivněna biologickou stránkou a sociálním prostředím. Ve výzkumu se tyto teorie zaměřují také na poruchy

¹⁶JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*Praha:Leges, 2021, s. 67 - 69

¹⁷NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001 s. 111 - 113

emocí, socializaci, osobnosti, deprivaci a agresivitu. Představitelé psychologického směru se již zabývají i prevencí kriminality, a to především diagnostikováním a odbornou péčí pro rizikové osoby.¹⁸

2.4.3 Sociologická teorie (směr)

Sociologicky orientované teorie se při vysvětlování příčin kriminality zaměřují především na sociální struktury, kulturní faktory a celkovou organizaci společnosti. Kriminalitu chápou jako specifický společenský jev, jehož podstata je podmíněna širšími sociálními souvislostmi. Na význam společenských podmínek upozorňoval již Raffaele Garofalo, představitel italské právní školy, který se touto problematikou zabýval ve druhé polovině 19. století. Zavedl označení vědy o zločinu jako kriminologie a formuloval pojem tzv. přirozeného zločinu, jenž odlišoval od zločinu právního. Přirozeným zločinem rozuměl takové jednání, které je v rozporu s etikou a mravním cítěním společnosti, i když nemusí být právně postižitelné (např. nadměrné pracovní zatížení dětí). Tento koncept se následně promítl do kriminologického uvažování jako tzv. sociologické pojetí zločinu, tedy jako jednání společensky škodlivé či nebezpečné, které však není nutně kvalifikováno jako trestný čin podle platného práva. Sociologické teorie proto hledají determinanty kriminality především v sociálním prostředí, zahrnujícím nejen materiální podmínky, ale také komplex sociálních vztahů, zejména interakce mezi jednotlivcem a sociálními skupinami či širším společenským kontextem.¹⁹

Teorie Anomie

Nejstarší teorií, která se zabývá kriminalitou jako společensky podmíněným jevem, je teorie anomie.

„Pojem Anomie odvozujeme ze složeniny řeckých slov a = ne a nomos = zákon. Je to označení pro takový stav společnosti, kdy přestávají platit pravidla a normy. Ve vztahu k jedinci vyjadřuje toto slovo stav oslabení norem a morálních hodnot.“
(Petrušek, 1998)

¹⁸VICHLENDÁ, M. *Základy kriminologie*. 2005, Holešov, SPŠ MV v Holešově

¹⁹VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J., et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 616 s.

Tato teorie představuje stav ve společnosti, ve kterém přestávají platit základní morální pravidla jejich členů. Takový stav se objevuje např. po prohrané válce, v případě závažné hospodářské krize atp. V případě Československa můžeme za takový případ považovat pád socialistického režimu v roce 1989 a následující roky. Popsaný stav je provázen dezorganizací společenských institucí, oslabením sociální kontroly, rozpadem tradičních vazeb včetně vztahů interpersonálních, což vytváří vhodné podmínky pro nárůst kriminality. Vychází ze skutečnosti, že neexistuje společnost, ve které by neexistovala kriminalita, a proto je kriminalita normálním jevem, pokud ovšem nepřekročí určitou únosnou míru.²⁰

Teorie deviantního jednání

Tato teorie vychází z předpokladu, že členové společnosti sdílejí obdobné hodnoty a cíle, typicky například snahu o dosažení ekonomického úspěchu. Sociální struktura však zároveň neumožňuje všem jedincům rovnocenný přístup k prostředkům, které vedou k naplnění těchto cílů. Nesoulad mezi kulturně podmíněnými aspiracemi a nerovnoměrně rozdělenými možnostmi jejich realizace, které se liší v závislosti na sociálním postavení jedince, může za určitých okolností vést k deviantnímu chování. Kriminalitu lze v tomto kontextu chápat jako důsledek napětí vznikajícího mezi společensky uznávanými cíli a institucionálně podmíněnými cestami k jejich dosažení. Deviantní jednání charakterizuje jako způsob reakce jednotlivce na napětí vyvolané situací, do níž se dostal.²¹

2.4.4 Multifaktorová teorie

Tyto teoretické přístupy se při objasňování příčin kriminality zaměřují na současné působení více faktorů a jejich vzájemné interakce. Vycházejí z předpokladu, že kriminalitu nelze adekvátně vysvětlit izolovaným zkoumáním jediného, byť významného činitele, ale že je nezbytné analyzovat širší souvislosti a vztahy mezi jednotlivými determinantami. Do této skupiny bývá řazena také původní československá koncepce, tzv. „teorie střetu“, formulovaná Alfred Kudlík v roce 1971. Tato teorie interpretuje kriminalitu jako důsledek komplexního a mnohvrstevnatého, často spontánního a nepříznivého vývoje, který vzniká střetem struktur osobnosti jedince a struktur jeho sociálního prostředí. Důraz je kladen především na analýzu

²⁰JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie* Praha: Leges, 2021, s. 80

²¹TOMÁŠEK, Jan. Úvod do kriminologie. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 65

jednotlivých složek tohoto střetu a jejich obsahu, přičemž zásadní význam má zkoumání vzájemných vztahů mezi objektivními a subjektivními faktory při vysvětlování příčin konkrétních forem trestné činnosti.

Mezi významné představitele multifaktorového přístupu patří rovněž Sheldon Glueck a Eleanor Glueck, kteří od 30. let 20. století realizovali dlouhodobé výzkumy zaměřené na mladistvé delikventy v Bostonu. Jejich studie byly založeny na srovnání těchto jedinců s kontrolní skupinou nedelikventní mládeže, která byla obdobná z hlediska věku, intelektových schopností i dalších charakteristik. Výzkum probíhal v rámci interdisciplinárního týmu a zahrnoval systematický sběr a analýzu dat týkajících se biologických, sociálních i psychických vlastností sledovaných osob.²²

²²JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*Praha:Leges, 2021 s. 139 - 140

3 Kriminalita

Kriminalita představuje závažný sociálně patologický jev, který negativně ovlivňuje harmonický vývoj společnosti, a lze ji proto považovat za jev dysfunkční a společensky škodlivý. Z tohoto důvodu je nezbytné věnovat jí systematickou pozornost a odborné zkoumání. Jedná se o fenomén, který se v určité míře vyskytuje prakticky ve všech společnostech. Kriminalita narušuje základní normy společenského řádu a mezilidského soužití, přičemž způsobuje jak státu, tak společnosti významné materiální i nemateriální škody. Závažné dopady má rovněž na jednotlivé oběti, kterým může způsobovat újmu fyzickou, psychickou i sociální. Současně přispívá k vytváření atmosféry strachu, nejistoty a nedůvěry ve společnosti Kriminalitou, jejími pachatelí a oběťmi, včetně její kontroly se zabývá věda o kriminalitě – **kriminologie**.²³

„Kriminalita – je souhrn spáchaných trestných činů (pojem trestného činu definuje trestní právo) v dané společnosti za určitý časový úsek.“²⁴

V předchozích kapitolách byla kriminologie vymezena jako věda zabývající se kriminalitou, jejími pachatelí, oběťmi a způsoby její kontroly. Poznávání kriminality přitom představuje základní a výchozí oblast kriminologického výzkumu, na niž navazují další směry zkoumání. Primárním cílem kriminologických studií je identifikace kriminogenních faktorů spojených s pácháním trestné činnosti a formulace poznatků využitelných při jejím předcházení a regulaci. Nezbytným předpokladem tohoto procesu je však samotný popis kriminality, který je zajišťován zejména prostřednictvím kriminální statistiky. Obecně platí, že pro odhalení zákonitostí a příčin určitého společenského jevu je nutné jej nejprve systematicky sledovat a charakterizovat. Kriminalita zároveň představuje interdisciplinární problém, na jehož zkoumání se podílejí různé vědní obory, jejichž poznatky se vzájemně doplňují a prolínají. Psychologie při analýze kriminálních jevů navazuje na poznatky dalších disciplín a rozvíjí je v kontextu studia lidského chování. Lze přitom vycházet z obecného předpokladu, že čím hlubší je poznání kriminality, tím efektivněji lze

²³ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J., et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 616 s

²⁴ VICHLENDÁ, M. *Základy kriminologie*. 2005, Holešov, SPŠ MV v Holešově s. 7

aplikovat psychologické přístupy při interpretaci, objasňování a vyšetřování trestné činnosti, stejně jako při tvorbě účinných preventivních strategií.²⁵

Rozhodující význam pro psychologické přístupy mají především kriminologické koncepce (teorie), které vysvětlují obvyklé příčiny anebo zdroje kriminality. Reprezentují totiž širší teoretickou bázi, ze které se odvíjí vlastní psychologická aplikace na veškeré problémy kriminálního jednání. Bez „kriminologického zátiší“ nelze adekvátně pěstovat kriminální psychologii.²⁶

Rozlišovat je třeba dvě základní definice kriminality:

- a) tzv. **legální** (juristické) pojetí kriminality – pojem kriminalita se kryje s trestněprávním pojmem kriminalita a v tomto smyslu je pojem velmi určitý. Jde o souhrn jednání, které trestní právo posuzuje jako trestné činy. Ta však nejsou ve všech společnostech a v každé době stejná.
- b) tzv. **sociologické** pojetí kriminality – toto pojetí je širší a chápe kriminalitu nezávisle na trestním právu. Tímto pojetím umožňuje kritický náhled na právo *de lege lata* (podle platného zákona).²⁷

Pro přesnější kvantifikaci takto zpochybněné části kriminality bychom však stěží našli jednotná měřítka. Jako výchozí bod k úsudkům o kriminalitě z kvantitativního hlediska, tedy k úvahám o stavu a struktuře kriminality, jsou proto sociologické definice sotva použitelné. Pro tyto účely nám nezbývá nežli setrvat u pojetí legálního.²⁸

Za příčiny sociálních jevů označujeme takové okolnosti, které s určitou pravděpodobností (nikoli automaticky vždy a všude) vyvolávají nové jevy a procesy jako následek svého působení. Takové pojetí platí i pro kriminalitu. V kriminologii se používají tři základní pojmy:

3.1 Kriminogenní faktory

Pojem kriminogenní faktor představuje velmi širokou kategorii. Obecně jím rozumíme rizikové činitele zahrnující jak příčiny a podmínky, tak i záměry, pohnutky či

²⁵ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie* 1998 Praha: Eurounion, s.r.o. s. 48

²⁶ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie* 1998 Praha: Eurounion, s.r.o. s. 48

²⁷ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: ArmexPublishing, 2004. s. 14

²⁸NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001 s. 40

motivace. Jedná se tedy o souhrn různorodých jevů – biologických, psychologických, sociálních, ekonomických či kulturních – které mohou iniciovat, usnadňovat nebo podporovat páchaní trestné činnosti. Kriminogenní faktor lze zároveň chápat jako konkrétní rizikový prvek, jenž se podílí na vzniku nebo rozvoji kriminality tím, že její realizaci vyvolává, posiluje nebo zjednodušuje. Analýza těchto faktorů umožňuje identifikovat, které z nich se podílejí na vzniku kriminality, jaké formy trestné činnosti se v jejich souvislosti objevují, stejně jako to, kdo a z jakých důvodů se stává obětí určitého typu kriminality. Vzájemným posuzováním a kombinací jednotlivých faktorů lze zároveň odhalovat obecnější příčinné souvislosti trestné činnosti. Kriminogenní faktory lze rozdělit do různých skupin dle:

Rozsahu:

Subjektivní (individuální) – týkají se psychické a fyziologické struktury jednotlivců.

Objektivní (společenské) – činitele, které působí v celé společnosti, jako je vliv školy, bydliště, přátel, sousedů nebo ekonomické či kulturní jevy ve společnosti.²⁹

Úrovně:

Obecné – zahrnují trestnou činnost jako společný jev v širších společenských souvislostech. Postihují kriminalitu jako hromadný jev.

Konkrétní – zahrnují příčiny a souvislosti trestné činnosti a motivu ji páchat.

Zvláštní – zahrnují rizikové činitele, které jsou typické pro konkrétní druh kriminality.

Místa:

Faktory ovlivňující výběr místa spáchání trestného činu – například vloupání v průmyslovém objektu.

Času:

Čas ovlivňuje, kdy se trestný čin stane – například v noci, kdy není dobře vidět.

²⁹SCHEINOST, M., *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Kufr. 2010. s. 19 – 20.

3.2 Kriminologické ukazatele kriminality

Kriminalita je předmětem zkoumání kriminologie. Je třeba ji chápat jako složitý, hromadně sociální a právní fenomén. Kriminalita je tvořena množstvím různorodých prvků, mezi kterými existují různé vazby. Kriminologie nabízí pro vypracování charakteristiky kriminality několik ukazatelů, které je možné považovat za základní a z pohledu kriminologie i za nejdůležitější. Můžeme tedy říci, že kriminologické ukazatele kriminality jsou kritéria, dle kterých posuzujeme a charakterizujeme kriminalitu z různých pohledů.³⁰

3.2.1 Stav kriminality

Stav kriminality představuje kvantitativní, extenzivní ukazatel vyjadřující počet evidovaných trestných činů za určité časové období, zpravidla za jeden rok, a na konkrétně vymezeném území. Při analýze kriminality na regionální či lokální úrovni se však často pracuje i s kratšími časovými úseky, typicky v řádu měsíců, případně i kratšími intervaly. Tento ukazatel je zpravidla vyjadřován v absolutních číslech, a to bez ohledu na rozsah sledovaného území či délku zvoleného období. Na jeho hodnotu přitom působí celá řada faktorů, což se odráží v jeho značné proměnlivosti. Z tohoto důvodu je stav kriminality považován za jeden z nejdynamičtějších ukazatelů využívaných v kriminologii.

Nárůst či pokles stavu registrované kriminality nemusí nutně znamenat, že došlo k nárůstu či poklesu skutečné kriminality. Stav registrované kriminality totiž závisí na faktorech, jako jsou např. efektivita činnosti orgánů činných v trestním řízení při zjišťování trestné činnosti, případně ochota občanů nahlásit trestnou činnost, ochota občanů spolupracovat s příslušnými složkami Policie ČR nebo OČTŘ atd.

Pro tyto účely tedy dělíme kriminalitu na registrovanou (zjevnou) a latentní (skrytou). Registrovanou kriminalitou jsou míněny ty trestné činy, které byly ze strany OČTŘ zjištěny a jsou zavedeny do oficiálních statistik. Zatímco latentní kriminalita zjištěna není a nemůže tedy být ve statistikách zahrnuta.³¹

³⁰JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie* Praha: Leges, 2021, s. 219

³¹NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001

3.2.2 Úroveň (intenzita) kriminality

Úroveň kriminality je považována za ukazatel vyjadřující intenzitu trestné činnosti. Na rozdíl od stavu kriminality, který má extenzivní charakter, umožňuje lépe postihnout skutečnou míru výskytu kriminality ve společnosti. Tento kriminologický indikátor nezohledňuje pouze absolutní počet registrovaných trestných činů, ale bere v úvahu také demografické charakteristiky populace, zejména její velikost, a dále například strukturu podle pohlaví, věku či vzdělání. Úroveň kriminality vyjadřuje vztah mezi počtem trestných činů a odpovídajícím počtem obyvatel určité populace. Nejčastěji se uvádí jako počet registrovaných trestných činů připadajících na 100 000 obyvatel. Tento ukazatel je vyjadřován prostřednictvím indexu kriminality, který se stanovuje jednoduchým výpočtem jako podíl počtu evidovaných trestných činů a celkového počtu obyvatel, následně přepočtený na zvolený počet obyvatel (např. 10 000 nebo 100 000), což umožňuje i mezinárodní srovnání.

Úroveň kriminality vyjadřuje poměr počtu trestných činů ke stejné četnosti zvolené části populace. Zpravidla se udává v počtu registrovaných trestných činů na 100 tisíc obyvatel. Úroveň kriminality se vyjadřuje prostřednictvím indexu kriminality. K jeho vyjádření lze dospět pomocí jednoduchého výpočtu. Počet registrovaných trestných činů je vydělen počtem obyvatel a tato hodnota je poté násobena 10 tisíci nebo 100 tisíci (v mezinárodním srovnání).³²

3.2.3 Struktura kriminality

Kriminologickým ukazatelem kriminality, který do značné míry vyjadřuje i kvalitativní stránku kriminality, je struktura kriminality. Jde o kriminologický ukazatel, který vyjadřuje rozdělení kriminality do speciálních skupin podle různých kritérií, zvláště podle druhů kriminality, jejich pachatelů, obětí, způsobených škod a způsobů jejich páčání.

Nejčastějšími kritérii používanými při popisu struktury kriminality jsou:

- a) **druh kriminality** (např. majetková, hospodářská, násilná, mravnostní, ostatní),

³²JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*Praha:Leges, 2021,s. 222

- b) **forma páchaní kriminality** (organizovaná, klasická),
- c) **znaky pachatelů** (pohlaví, věk, vzdělání, trestní minulost),
- d) **znaky obětí kriminality** (pohlaví, věk, vzdělání, sociální status).

3.2.4 Objasněnost kriminality

Objasněností kriminality se rozumí počet registrovaných trestných činů, při kterých byli odhaleni (zjištěni) pachatelé, tedy především bylo-li proti pachateli zahájeno trestní stíhání, bez ohledu na to, jestli byli tito pachatelé pravomocně odsouzeni či nikoliv.³³

Na rozdíl od pana JELÍNKA, kterého cituji v předchozím odstavci, cítím potřebu doplnit, že v praxi se do objasněnosti přičítají i případy, kde bylo pachateli sděleno podezření ve zkráceném přípravném řízení a také se do objasněnosti započítávají vybrané druhy případů, které byly odloženy především podle ustanovení § 159 odst. 2 a odst. 3 tr. řádu, neboť v takových případech byl zjištěn pachatel, ale z důvodů uvedených v zákoně nebylo možné jej postavit před soud.

Relativní objasněnost – udávání míry objasněnosti v relativních hodnotách, tedy jako procentuální podíl registrované kriminality a objasněné kriminality.

Absolutní objasněnost – udávání míry v absolutních hodnotách, tedy jako absolutní počty trestných činů, při kterých byl zjištěn pachatel.

3.2.5 Dynamika kriminality

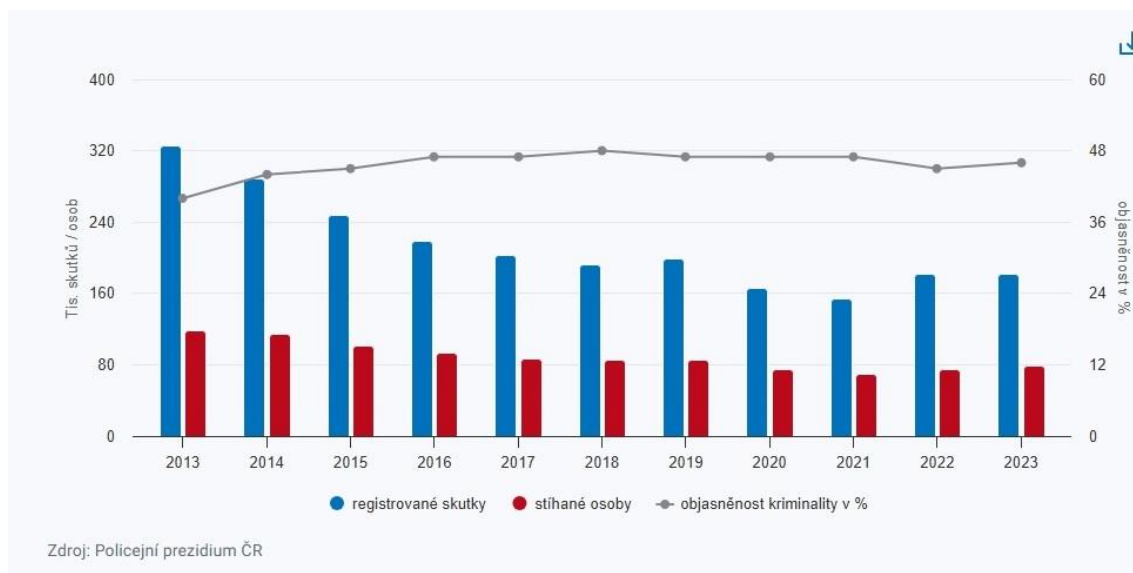
Dynamika kriminality je kriminologický ukazatel, který vyjadřuje změny stavu, úrovně a struktury kriminality v čase, zpravidla v ročních intervalech. Pro dynamiku kriminality jsou charakteristické dva základní parametry:

- směr probíhajících změn – který může být narůstající, klesající či stagnující,
- tempo probíhajících změn – které vypovídá o rychlosti probíhajících změn.

³³JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*Praha:Leges, 2021 s. 230

3.2.6 Analýza kriminality v České republice

Obrázek 1 - registrovaná a objasněná kriminalita v letech 2013 - 2023³⁴

Výše uvedený graf znázorňuje vývoj registrované a objasněné kriminality v období od roku 2013 do roku 2023. Z grafu je patrné, že registrovaná kriminalita měla klesající tendenci, kdy z počtu 325 tisíc trestných činů v roce 2013 klesla na úroveň 162 tisíc trestných činů v roce 2021. V letech 2022 a 2023 bylo registrováno mírně více trestných činů, a sice 182 tisíc, což v současné době ukazuje na stagnaci počtu spáchaných trestných činů. Objasněnost, tedy poměr mezi registrovanými trestnými činy a těmi, u kterých byl zjištěn pachatel, se od roku 2015 pohybuje mezi 45 a 47%. Zde se ovšem bavíme o objasněnosti všech trestných činů. Je třeba zmínit, že jednotlivé formy trestné činnosti mají rozdílnou míru objasněnosti. Například trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 tr. zákoníku má objasněnost blízká se 100%, neboť je v drtivé většině případů zjištěn již s jeho pachatelem. Oproti tomu např. krádeže vloupáním dosahují dlouhodobě objasněnosti kolem 30%.

3.3 Majetková kriminalita

Majetková kriminalita patří dlouhodobě k nejrozšířenějším formám trestné činnosti a zaujímá dominantní postavení ve struktuře kriminality jak v České republice, tak i ve Slovenské republice. Její výrazné zastoupení však nepředstavuje specifikum těchto zemí, neboť obdobné trendy lze pozorovat i v dalších evropských státech.

³⁴ Český statistický úřad [online] 2025 [cit. 20.08.2025]. Dostupné z WWW: <<https://csu.gov.cz/kriminalita?pocet=10&start=0&podskupiny=081&razeni=-datumVydani>>

Vysoký podíl majetkové kriminality je typický i pro ekonomicky vyspělé země, což naznačuje, že její výskyt nelze vysvětlit pouze nepříznivými socioekonomickými podmínkami či jinými rizikovými faktory. Pod pojem majetkové trestné činnosti se zahrnují všechny trestné činy upravené v V. hlavě zvláštní části českého trestního zákoníku. Jedná se o skutkové podstaty, jejichž společným znakem je ochrana majetku, vlastnických práv a s nimi souvisejících právních vztahů, tedy zájmu společnosti na ochraně majetkové sféry.

Z kriminologického hlediska je pojem majetkové kriminality chápán poněkud širším způsobem. Vedle typických majetkových trestných činů lze do této kategorie zahrnout i některé další delikty, které jsou sice systematicky řazeny do jiných hlav zvláštní části trestního zákoníku, avšak svým charakterem zasahují do oblasti majetku, vlastnických či obdobných práv. V těchto případech však ochrana majetkových zájmů nepředstavuje hlavní či výlučný objekt dané skutkové podstaty, nýbrž pouze jeden z více chráněných zájmů. Jedním z takových ukázkových případů je zvláště závažný zločin loupež podle § 173 tr. zákoníku, jehož objektem je jak zájem společnosti na ochraně vlastnických práv, tak ale i zájem společnosti na svobodném rozhodování.

Kriminologie rozlišuje širší i užší chápání majetkové kriminality. V širším slova smyslu chápe majetkovou kriminalitu jako útoky pachatele, kterou jsou namířeny proti cizímu majetku, přičemž není rozhodující, kdo je vlastníkem, držitelem nebo oprávněným uživatelem, a ani to, zda majetek patří jednotlivci, skupině osob nebo dokonce státu. V užším slova smyslu však jde o takovou trestnou činnost, kde trestně odpovědný pachatel ohrožuje majetek, poškozuje jej nebo se ho zmocní s cílem trvalého či dočasného (přechodného) užívání, a to bez ohledu na formy a způsoby spáchání a také bez ohledu na formy vlastnictví. Konečným cílempachatelů páchajících majetkovou trestnou činností je získávání neoprávněného prospěchu pro sebe anebo i případně pro jinou – další osobu.

3.3.1 Fenomenologie majetkové kriminality

Fenomenologie majetkové kriminality pojednává o typických jevových podobách, které tento druh kriminality tvoří a umožňuje stanovovat a zkoumat kriminologické ukazatele ve vztahu k majetkové kriminalitě obecně a také ve vztahu

k jejím typickým jevovým podobám (stav, struktura, dynamika, objasněnost) – viz kapitola 3.2 Kriminologické ukazatele kriminality.

Analýzou počtu registrovaných trestných činů na stránkách Českého statistického úřadu³⁵ bylo zjištěno, že v roce 2023 bylo v České republice spácháno celkem 181 417 trestných činů, přičemžve 100 300 případech se jednalo o majetkovou kriminalitu. Objasněno bylo v celé České republice v roce 2023 celkem 28% případů majetkové trestné činnosti. V Jihočeském kraji bylo v roce 2023 spácháno celkem 8 917 trestných činů, přičemž 3 899 trestných činů se týkalo majetkové kriminality. Objasněno bylo v Jihočeském kraji v roce 2023 celkem 35,6% případů majetkové trestné činnosti.

Obrázek 2 - regionální kriminalita³⁶

	Celková kriminalita	násilná	mravnostní	majetková	ostatní	hospodářská	zbývající
Česko	181 417	13 115	3 201	100 300	28 357	12 765	23 585
Hlavní město Praha	41 070	1 571	431	28 728	5 035	2 815	2 476
Středočeský kraj	20 594	1 417	315	10 865	3 561	1 186	3 248
Jihočeský kraj	8 917	827	252	3 899	1 540	761	1 637
Plzeňský kraj	9 562	755	183	4 894	1 594	651	1 484
Karlovarský kraj	5 041	405	86	2 557	827	352	774
Ústecký kraj	16 061	1 448	475	7 632	2 875	1 166	2 465
Liberecký kraj	7 705	663	176	3 888	1 321	549	1 108
Královéhradecký kraj	6 817	549	170	3 243	1 199	579	1 073
Pardubický kraj	4 985	374	123	2 309	780	339	1 050
Kraj Vysočina	5 605	558	136	2 378	1 186	434	913
Jihomoravský kraj	17 970	1 407	264	10 228	2 673	1 258	2 137
Olomoucký kraj	9 224	853	146	4 329	1 366	948	1 578
Zlínský kraj	6 302	588	129	2 873	1 028	491	1 193
Moravskoslezský kraj	21 564	1 700	315	12 477	3 372	1 236	2 449

Zdroj: Policejní prezidium ČR

³⁵ Český statistický úřad [online] 2025 [cit. 20.08.2025] Dostupné z WWW: <<https://csu.gov.cz/kriminalita?pocet=10&start=0&podskupiny=081&razeni=-datumVydani>>

³⁶ Český statistický úřad [online] 2025 [cit. 20.08.2025] Dostupné z <https://csu.gov.cz/kriminalita?pocet=10&start=0&podskupiny=081&razeni=-datumVydani#regionalni-data__kriminalita-v-krajich-ceska-podle-jejeho-druhu-registrovane-skutky-absolutne>

Z uvedené statistiky dále vyplývá, že nejvíce kriminality je páchané na území hl. města Prahy. To je dáno hustou aglomerací v hlavním městě České republiky, množstvím památek v historickém centru města, vysokým počtem obyvatel. Však má hlavní město populaci 1.4 milionu obyvatel, což odpovídá 14 % populace celé České republiky.

3.3.2 Krádež v kriminologii

Za dominantní druh majetkového trestného činu jsou jednoznačně považovány krádeže (55% až 60% celkové majetkové trestné činnosti ročně). Tato skutečnost je patrná i z obrázků v předchozích kapitolách. Platí to shodně pro Českou republiku i Slovenskou republiku a vedoucí postavení patří dokonce podle statistik krádežím i v Německu, kde se odhaduje, že krádeže tvoří dokonce 4/5 všech majetkových trestných činů.³⁷ Lze rozlišit kriminologické teoretické členění krádeží a pak to, které je uváděno v policejních statistikách kriminality. Trestné činy krádeží lze rozlišovat v závislosti na způsobu spáchání nebo podle hmotného předmětu útoku. Podrobnější členění podle způsobu spáchání uvádějí Kuchta, Válková, Novotný, Zapletal, Jelínek a také Holcr. Dotyčný dělí krádeže na:

- a) krádeže vloupáním,
- b) krádeže obyčejné,
- c) krádeže motorových vozidel a krádeže vloupáním do motorových vozidel a
- d) zvláštní skupiny krádeží, jejichž podstatou je poškozování v souvislosti s krádežemi.³⁸

Jak je patrné, skupina krádeží tak zahrnuje různorodé případy krádeží z hlediska způsobu spáchání i z hlediska předmětu krádeže, na který pachatel působí.

Podle § 205 odstavce 1 trestního zákoníku se krádeže dopustí pachatel, který si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a pod písmenem a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou, pod písmenem b) čin spáchá vloupáním, pod písmenem c) se bezprostředně po činu pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí, pod písmenem d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo pod písmenem e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osoby. Podle § 205 odstavce 2 trestního zákoníku (druhá samostatná skutková

³⁷ TURAYOVÁ, Y.: Kriminologické aspekty zločinu. Bratislava: IuraEdition. 2001, s. 112 a 113

³⁸ JELÍNEK J. a kol. *Kriminologie* Praha: Leges, 2021 s. 360

podstata) se krádeže dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.³⁹

3.3.3 Etiologie majetkové kriminality

Majetková kriminalita se velmi často charakterizuje jako důsledek kulturního a civilizačního vývoje a také hospodářských poměrů ve společnosti. Příčiny majetkové kriminality se nejčastěji zdůvodňují v historickém kontextu. V minulosti se majetková kriminalita spojovala s chudobou, nezaměstnaností či špatnou sociální situací, což vedlo k její interpretaci jako kriminality z nouze. Na první pohled se zdálo, že právě restartování hospodářského systému, ozdravení ekonomiky či růst ekonomických ukazatelů jsou východiskem z této situace. Přestože se však ekonomická situace zlepšovala, situace v oblasti majetkové kriminality se nijak výrazně nezměnila. Z toho důvodu němečtí autoři upustili od vysvětlování majetkové kriminality jako kriminality z nouze a potřeby a přiklonili se k jejímu definování jako kriminality z blahobytu. Takové chápání majetkové kriminality a její propojení na sociální systém se nezměnilo dodnes. V současnosti ve společnosti převládá konzumní a majetkově orientovaný způsob života. Nadměrné zaměření na majetkové hodnoty, příliš kladný vztah k nim a těmto požadavkům neodpovídající příjmy vedou nejen k majetkové kriminalitě, ale také k páčání ostatních druhů kriminality⁴⁰.

Na základě tohoto vývoje se majetková kriminalita polarizuje do dvou základních pólů, které představují extrémní situace:

- a) **první pól** představuje tzv. kriminalita z nouze, kdy je majetková kriminalita zdůvodňována potřebou zajištění základních lidských a existenčních potřeb;
- b) **mezníkem mezi oběma póly je střed**, kdy už nelze hovořit o nouzi, ale také ještě nelze hovořit o blahobytu. Tento druh kriminality se zdůvodňuje zájmem na stabilizaci, zlepšení svého postavení a zájmem prokázat své lepší postavení ve srovnání s ostatními ve skupině;

³⁹ČESKO Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník In Sběrka zákonů Česká republika

⁴⁰HOLCR, K. a kol. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 125

- c) **druhý pól** představuje kriminalita z blahobytu, která je zdůvodňována zaměřením osob na majetkové hodnoty a vnitřní potřebou udržet si určité společenské a finanční postavení a zlepšovat ho⁴¹.

V literatuře se setkáváme s různým členěním kriminogenních faktorů. Typické je členění na faktory subjektivní a objektivní. Zatímco subjektivní faktory se odvíjejí od fyzických a psychických dispozic, vlastností a daností, objektivní faktory jsou závislé na podmínkách působících v konkrétním čase na konkrétním místě, které určují konkrétní situaci. Další možné členění je podle oblasti výskytu, tj. např.:

- v politické oblasti,
- v sociální oblasti,
- v kulturní a morální oblasti.

⁴¹JELÍNEK J. a kol. *Kriminologie*Praha:Leges, 2021 s. 368

4 Osobnost pachatele

Pachatel je jedním ze základních prvků procesu kriminogeneze (proces vzniku a vývoje kriminálního jednání). Kriminologie pod pojmem pachatelé chápe nejen osoby, které se dopustily činů označených zákonem jako trestné činy, ale i některé osoby, které orgány činné v trestním řízení trestně nestíhají, např. pachatelé, kteří nejsou trestně odpovědní, ať už z důvodu věku či nepřičetnosti (ve smyslu ust. § 26 tr. zákoníku). Zajímá se o osoby, které byly již za trestný čin souzeny ale i jedinci označovanými jako potenciální pachatelé trestných činů. Zajímá se též o jedince, kteří se vyznačují tzv. sociálně patologickým chováním (tj. o narkomany, prostitutky, extremisty a jejich sympatizanty, gamblery apod.).⁴²

Kriminologické pojetí pachatele vychází především z pozitivistického přístupu, který předpokládá, že kriminální jednání je determinováno určitými příčinami, jež mají svůj základ v osobnosti jedince. Z toho vyplývá potřeba tyto determinanty identifikovat a analyzovat, což umožňuje nejen hlubší porozumění kriminálnímu chování, ale i případné cílené působení na tyto faktory s cílem ovlivnit a modifikovat chování jedince žádoucím směrem.

Nabízí se však otázka, jakým způsobem vymezit pojem osobnosti. Z řady definic lze vycházet z pojetí, podle něhož osobnost představuje jedinečnou, individuálně utvářenou jednotu biologických a psychických složek, která v procesu socializace nabývá i sociální dimenze. Na tomto základě lze v osobnosti rozlišit tři základní roviny – biologickou, psychologickou a sociální. Z tohoto hlediska je možné hledat příčiny kriminálního chování v každé z těchto rovin, tedy jak v biologických predispozicích, tak v psychických charakteristikách či v sociálních podmínkách jedince. Vývoj kriminologie jako vědní disciplíny přitom ukazuje, že pozornost byla historicky soustředěna především na biologické a psychologické aspekty. Sociální rovina je však úzce spojena s procesem socializace a působením prostředí, a proto jsou příčiny kriminality v tomto směru hledány zejména v sociálních vlivech a interakcích⁴³

Zatímco kriminologie usiluje o komplexní zohlednění různých faktorů podmiňujících vznik kriminality, psychologie k této problematice přistupuje z

⁴²NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001 s. 102

⁴³ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: ArmexPublishing, 2004. s. 16

perspektivy jednotlivých aktérů, tedy pachatelů, obětí i svědků. Pojem osobnosti tak představuje jedno z ústředních témat kriminální psychologie i širší aplikace psychologických poznatků v oblasti práva. V psychologii otevírá pojem osobnosti prostor pro široké pole různých problémů, hledisek a otázek zkoumání. Připomeneme jen ty nejzákladnější: struktura osobnosti (tj. rozčlenění psychiky do určitých komponent), dynamika osobnosti (tj. výklad chování a prožívání člověka, např. jak jedná ve stresu, jak se rozhoduje v konfliktních situacích apod.), vývoj osobnosti, poznávání osobnosti atd. Je zřejmé, že téměř každý psychologický výzkum kriminality začíná a končí u problematiky osobnosti. Téměř každá psychologická koncepce kriminality a kriminálního jednání s tímto pojmem pracuje.⁴⁴

4.1 Typologie pachatelů

Mezi nejznámější příspěvky teoretické kriminologie k vědeckému poznání pachatelů trestných činů patří, kromě teorií osobnosti pachatelů i tzv. typologie pachatelů. Snaha o systematizaci poznatků o pachatelích provází zkoumání kriminality od jeho počátků. Téměř vždy byla spojena s úsilím klasifikovat pachatele do vzájemně odlišných skupin na základě určitých charakteristických znaků, které se u nich vyskytují častěji než u běžné populace. Tyto přístupy navazují na dlouhodobé snahy třídění a kategorizace, které byly po staletí rozvíjeny zejména ve filozofii a lékařství

Typologie (metoda umožňující třídění soustav, objektů nebo jevů pomocí typů) umožňuje v kriminologii rozčlenit pachatele trestných činů (osoby i osobnosti) podle určitých kritérií, znaků či souboru znaků do skupiny, z nichž každou lze charakterizovat pomocí určitého modelu, prototypu či typu. Typologií pachatelů bylo do současné doby vytvořeno nepřehledné množství. V kriminologii se často setkáváme s rozdělením typologií na typologie zdůrazňující:⁴⁵

- a) Převážně **biologické** charakteristiky osobností pachatelů
- b) Převážně **psychologické** charakteristiky osobností pachatelů
- c) Převážně **sociologické** charakteristiky osobností pachatelů.

⁴⁴ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie* 1998 Praha: Eurounion, s.r.o. s. 66

⁴⁵GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie* 5. vydání Praha: WoltersKluwer 2019 s

4.1.1 Biologické aspekty osobnosti

Převážně biologické teorie byly založené na tzv. kriminální antropologii, fyziognomii či frenologii. Nejprve byly zkoumány tělesné odlišnosti delikventů od ostatních osob, později byly řazeny do této skupiny i terore zabývající se vztahem biologických poruch k delikventnímu jednání.⁴⁶

Mezi typologie vycházející především z biologických aspektů osobnosti patří mimo jiné teorie tzv. kriminální antropologie, teorie fyziognomické a frenologické (založené na měření lebky). Patří sem i teorie Lombrosova o tzv. rozeném zločinci; podle biologických znaků rozlišoval Lombroso i mezi jednotlivými typy zločinců (např. vrahy a zloději).

Autoři typologií orientovaných na tělesnou konstituci spatřují ve stavbě lidského těla, podmíněné morfologickými a fyziologickými funkcemi organismu, základní souhrn vlastností jedince. Konstituce, jako klíčový pojem těchto přístupů, je chápána jako celek znaků zakotvených v dědičné výbavě člověka. Jinými slovy, osobnost je v tomto pojetí formována především vlastnostmi, které jsou jedinci předávány geneticky. V rámci těchto koncepcí se zároveň předpokládá určitá souvislost mezi somatickým typem jedince, jeho temperamentem a také převažující formou kriminálního chování⁴⁷

4.1.2 Psychologické aspekty osobnosti

Kriminologické typologie vycházející především z psychologických aspektů osobnosti jsou zcela závislé na úrovni zpracování poznatků psychologie osobnosti, klinické psychologie, psychopatologie i obecné psychologie a psychiatrie. Zejména pak jsou závislé na úrovni metodologie uplatňované při popisu a vysvětlování psychických jevů.

Ze žijících tvůrců typologií vycházejících z psychologických aspektů osobnosti patří mezi nejznámější H. J. Eysenck, autor teorie rozdílného podmiňování. Osobnost pachatele bývá popisována v závislosti na psychologických nebo sociologických teoriích, ze kterých vychází, a souladu se základní kriminologickou orientací osoby, která popis provádí. Osobnost pachatele zde však není chápána jen jako pevná struktura

⁴⁶JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*Praha:Leges, 2021, s. 156.

⁴⁷TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. 1. vyd. Praha: GradaPublishing, 2010. s. 113 - 117

určitých schopností a vlastností, v čase relativně neměnných, ale jako dynamicky se vyvíjející stav určité specifické struktury stále ovlivňovaný vnitřními a vnějšími činiteli ve vzájemném stále se měnícím vztahu. Mj. byl v rámci této typologie zjištěn vyšší výskyt osob s podprůměrnou inteligencí mezi pachateli kriminality a tento fakt je dnes všeobecně uznáván.⁴⁸

4.1.3 Sociologické aspekty osobnosti

Tyto přístupy vycházejí především z analýzy sociálního prostředí pachatele, procesu sociálního učení, jeho hodnotové orientace a míry sociální integrace. V návaznosti na rozvoj sociologie a souvisejících vědních disciplín dochází k postupnému nárůstu významu a zastoupení těchto typologií v kriminologickém výzkumu. Sociologie se při studiu osobnosti pachatele zajímá především o analýzu sociálního prostředí, společenských podmínek, které na pachatele působily, a o jejich typizování a zobecnění. Počátek sociologizujících typologií je v názoru, že o každém zločinci nelze tvrdit, že by se stal zločincem v každé době a za každých okolností.

4.2 Současnost

Současné psychologické přístupy ke zkoumání pachatelů se vyznačují odlišným zaměřením než dřívější koncepce. Důraz je kladen především na co nejpřesnější poznání osobnosti pachatele a na její vnitřní diferenciaci do jednotlivých typů. Pozornost se tak přesouvá od porovnávání pachatelů s nekriminální populací k analýze rozdílů mezi samotnými pachateli. Tento posun vede k formulaci typologických přístupů, které jsou v psychologii běžně využívány. Psychologické typologie vycházejí z předpokladu, že určité osobnostní vlastnosti se sdružují do typických konfigurací, na jejichž základě lze populaci rozčlenit do relativně homogenních skupin, tedy osobnostních typů. Dále je uvedena typologie, která vznikla zobecněním řady autorských typologií osobnosti pachatele a je prakticky využitelná ve všech fázích uplatňování práva:

1. socializovaný (normální) typ,
2. neurotický typ,
3. mentálně nedostačivý typ,

⁴⁸NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001 s 108

4. psychopatický typ.⁴⁹

4.3 Empirický profil pachatele majetkové trestné činnosti z pohledu psychologie

Pro současný výzkum pachatelů trestné činnosti je příznačný odklon od obecných a teoretických koncepcí směrem k detailním empirickému zkoumání pachatelů konkrétních druhů trestných činů. Místo obecných zjištění, která by platila pro pachatele vůbec, se hledají znaky charakterizující pachatele určitých kriminálních jevů. Tak poté vznikají empirické popisy pro jednotlivé typy pachatelů.⁵⁰

Pachatelé majetkové trestné činnosti

Tito pachatelé tvoří značně velmi pestrá skupinu, kterou nelze snadno zařadit do několika jednotných kategorií. Z tohoto důvodu se psychologové stále snaží nalézt vhodná kritéria pro jejich systematické typologické členění. Němečtí autoři J. Michaelis a J. Wagner v této souvislosti vymezili několik typů pachatelů krádeží v obchodních prostorech:

Vývojový pachatel

Do této kategorie lze zařadit zejména děti a mladistvé přibližně do věku 21 let. Motivace k páchaní krádeží je u těchto jedinců výrazně ovlivněna vývojovými faktory, přičemž roli hraje zejména emoční nestabilita a celková psychická nevyzrálость. Kriminální jednání bývá často motivováno snahou o seberealizaci deformovanou nevhodnými vzorci chování, potřebou získat uznání ve skupině vrstevníků či touhou po zážitku a dobrodružství. Naopak osoby starší šedesáti let se mezi pachateli krádeží v obchodních prostorech vyskytují spíše výjimečně.⁵¹

Příležitostný pachatel

Tento typ zahrnuje převážnou většinu zjištěných pachatelů a lze jej chápat jako jakousi „reziduální“ kategorii. Jedná se o osoby, které se od běžné populace výrazněji neliší a jejichž specifikum spočívá především v tom, že se dopustily krádeže v

⁴⁹ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie* 1998 Praha: Eurounion, s.r.o. s. 69

⁵⁰KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 325 s.

⁵¹HOLCR, Květoň a kol. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 190 s. ISBN 978-80-87212-23-3

obchodním prostředí. Jejich jednání bývá často podmíněno momentálním impulsem využít příznivé situace, kterou vnímají jako bezpečnou a málo rizikovou z hlediska odhalení.

Recidivující pachatel

Tento typ představují chroničtí pachatelé, pro které jsou krádeže v obchodních prostorech součástí jejich životního stylu a zároveň prostředkem obživy. Obvykle se pohybují na okraji společnosti a nejsou schopni vést běžný, konvenční způsob života. Kriminální jednání je v jejich případě motivováno především snahou zajistit základní existenční potřeby. Pro tyto jedince je charakteristické, že trestní sankce nemají výrazný resocializační ani odrazující efekt, a ani přísnější postihy zpravidla nevedou k omezení jejich další trestné činnosti.

Pachatel v ekonomické tísní

Předpokládá se existence skupiny pachatelů, která není dosud plně zachycena ve statistických údajích. Tito jedinci se dopouštějí krádeží zboží, jež považují za nezbytné pro své potřeby, případně za takové, které subjektivně vnímají jako nutné. Motivem jejich jednání je především nedostatek finančních prostředků, a to buď aktuální, nebo dlouhodobý, který jim neumožňuje legální způsob jeho pořízení.

Psychicky nemocný pachatel

Představuje nejspornější a nejdiskutovanější kategorii vzhledem k tekoucím hranicím duševního zdraví. Nejde přitom o zpochybňování jasných psychiatrických diagnóz. Pochybnosti vůči tomuto typu vzbuzují spíše podivné, hraniční a nezřetelné případy např. kleptomanie, mnohočetné osobnosti či neurotické obsese.⁵²

⁵²ČÍRTKOVÁ, L *Kriminální psychologie* 1998 Praha: Eurounion, s.r.o. s. 101 - 103

5 Forenzní a policejní psychologie

Psychologie se zabývá zkoumáním chování a prožívání. Tak, jak se vyvíjel výzkum chování a prožívání, objevovaly se nové otázky, otevírala se nová pole problematiky a vznikala nová hlediska a přístupy. Původně celistvá psychologická věda se začíná otevřeně diferencovat a vznikají různé psychologické disciplíny. Vznik jednotlivých psychologických disciplín souvisí s pestrostí a různorodostí projevů duševního dění. Výraz forenzní je odvozen z latinského slova „forum“, které označovalo tržiště či náměstí, na kterém se odehrával veřejný život obce, včetně soudních pří. V našich podmínkách se pro forenzní psychologii vžilo rčení soudní psychologie. Forenzní psychologie zastřešuje veškeré aplikace psychologie v oblasti práva. Forenzní psychologie je aplikovaná psychologická disciplína, která se zabývá chováním a prožíváním lidí v situacích regulovaných právem, především však trestním právem.⁵³

Forenzní psychologie je tedy specifická právě tím, že zkoumá psychologickou problematiku v právně relevantních situacích. Jejím cílem je zjistit, jak se člověk zachová, ocitne-li se v životní situaci, jež je postihována právem, v našem případě především trestním.

Pojem policejní psychologie u nás zatím nezdolal. Odborná psychologická veřejnost je ve věci policejní psychologie informována pouze minimálně. Pravděpodobně větší množství psychologů se s tímto pojmem ještě doposud nesetkalo. Studenti psychologie se s ním v průběhu studií také moc nesetkávají. Německý a anglický ekvivalent je však ve srovnání s naší praxí běžný. Výrazem **policejní psychologie** se rozumí uplatňování psychologických přístupů, hledisek a poznatků v policejní a bezpečnostní branži. **Policejní psychologie se zajímá o chování a prožívání lidí v situacích, v nichž jde o zajišťování zákonnosti, veřejného pořádku a bezpečnosti.** Policejní psychologie je velmi mladou disciplínou, která se nachází teprve v počáteční fázi svého vývoje. Vzniká jako přímý důsledek změn v pojetí policejní profese. Existence policejní psychologie, ale i její podoba jsou totiž závislé na představách o náplni a způsobu výkonu tohoto povolání.⁵⁴

⁵³ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie* 1998 Praha: Eurounion, s.r.o. s. 9

⁵⁴ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 3. vydání. Praha: Portál, 2000, s. 45

5.1 Právně kriminalistické podmínky vyšetřování trestné činnosti

Prověřování a vyšetřování trestné činnosti představuje z psychologického hlediska komplexní, náročný a zároveň citlivý proces. Jeho průběh je ovlivňován širokým spektrem kontextů a pravidel, které významně determinují jak samotný proces, tak i chování a prožívání všech zúčastněných osob, stejně jako možnosti a formy psychologické intervence. Celý tento proces je současně podřízen závazným právním normám. Existuje řada právních předpisů, které přímo upravují postupy při prověřování a vyšetřování trestné činnosti, avšak významnou roli hrají i další normy regulující širší společenské vztahy, které se do tohoto procesu promítají subsidiárně. Z těch nejdůležitějších je to trestní zákon⁵⁵ a trestní řád⁵⁶ a zákon o Policii ČR⁵⁷.

V konkrétní podobě se pak zákonná ustanovení realizují ve formě plánování, postupu a taktiky vyšetřování a v neposlední řadě také prostřednictvím jednotlivých procesních úkonů. Tyto úkony mají i svá psychologická specifika, jež jsou zdrojem podnětů pro psychologickou konzultační činnost a podporu vyšetřování. Jsou zařazovány podle povahy informací, které jsou již dostupné, a zejména podle toho, jaké informace je ještě potřeba získat, podle stylu práce vyšetřovatele atp.⁵⁸

Také je třeba rozlišovat druh prověřované či vyšetřované trestné činnosti. Každý typ trestného činu vyžaduje specificky odlišné znalosti a klade tedy i specifické nároky na policistu, případně na jeho schopnosti a psychickou odolnost. Zkušenosti s řešením určitého druhu či formy trestné činnosti jsou důležitým faktorem v průběhu vyšetřování a mají vliv na jeho výsledky a úspěch.

Zákonem jsou také specifikovány pozice jednotlivých účastníků trestního řízení a z nich vyplývající práva a povinnosti. Jde znovu o důležitý kontext, který nastavuje podmínky pro mnoho kroků včetně komunikace policisty s dalším účastníkem procesutrestního řízení. Kupříkladu procesní postavení osoby vypovídá také o její ochotě spolupracovat a motivaci k takové spolupráci. Něco jiného lze očekávat od obviněného recidivisty, něco jiného od pachatele, který se trestné činnosti dopustil prvně, a něco jiného od oběti trestného činu nebo od očitých svědků trestného činu.

⁵⁵ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁵⁶ČESKO Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník In Sběrka zákonů Česká republika

⁵⁷ČESKO Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky, In Sběrka zákonů Česká republika

⁵⁸BOUKALOVÁ, H. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012 s. 11

5.2 Sociálně psychologické podmínky vyšetřování trestné činnosti

Vyšetřování trestné činnosti je zasazeno do určitého kontextu (jako ostatně i samostatné páchaní trestné činnosti). Z psychologického hlediska jsou však velice zajímavé jeho sociálněpsychologické podmínky a zejména podmínky interakce vyšetřujícího s vyšetřovanou osobou v tomto procesu.

„Výpověď je produktem vzájemné interakce vyšetřujícího a vyšetřované osoby a zároveň výsledkem psychické činnosti, stavů a vlastností vypovídající osoby“⁵⁹

Z kriminalistického hlediska mají jednotliví účastníci trestního řízení odlišné postavení i význam. Tyto rozdíly se výrazně projevují nejen v procesních rolích, ale také v jejich psychologickém vnímání, přičemž nejvýraznější je vztah mezi podezřelým a policistou. Jejich vzájemné postavení je asymetrické, avšak mělo by zůstat funkčně vyvážené. Ke konfliktům může docházet v situacích, kdy se liší představy jednotlivých aktérů o naplnění vlastní role i role druhé strany. Policista by měl při výkonu své činnosti vystupovat profesionálně, přičemž mu trestní řád a další právní předpisy svěřují rozsáhlé pravomoci, s nimiž je spojena i odpovědnost. Oba účastníci interakce zároveň vstupují do procesu s určitými očekáváními ohledně chování druhé strany, zejména pokud jde o způsob vedení vyšetřování a plnění procesních rolí. Současně si však utvářejí i vlastní představu o tom, jak by měli sami v dané situaci jednat a jaké chování je od nich očekáváno. Tato očekávání jsou úzce spjata s jejich procesním postavením, přičemž jejich skutečné naplnění je podmíněno konkrétními okolnostmi daného případu. Významnou roli zde hrají také osobnostní charakteristiky jednotlivých účastníků, jejich předchozí zkušenosti s trestním řízením i další situační faktory.⁶⁰

Policista je vůdčím prvkem vyšetřování trestné činnosti, výslechových interakcí i dalších procesních úkonů. Podstatně ovlivňuje situaci obviněného. Může se dotazovat na soukromé či citlivé informace týkající se některých účastníků trestního řízení a přenášet tyto informace do procesu vyšetřování. Policista je také vnímán v různé míře jako autorita, expert, někdy jako spolehlivá osoba, za každých okolností čestná, poctivá. Tyto důležité atributy mohou jeho pozici posilovat. Mohou směřovat účastníky vyšetřování k souhlasu, snaze autoritě vyhovět – ta však vždy nemusí mít pozitivní

⁵⁹GILLEROVÁ, I., BOUKALOVÁ, H., *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie* Praha: Karolinum, 2006, 280 s.

⁶⁰BOUKALOVÁ, H. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012 157

dopady na kvalitu poskytovaných informací. Jak však dopadne interakce a naplnění daných rolí reálně, je vždy záležitostí dané dvojice, jež se v rámci interakce potká.

Stejně jako v jiných formách mezilidské komunikace, i v interakcích probíhajících v rámci vyšetřování trestné činnosti se uplatňují procesy sociální percepce, přičemž je nutné počítat i s možností jejich zkreslení. V těchto situacích se objevují jak chyby typické pro běžnou interpersonální komunikaci, tak i specifické odchylky, které jsou charakteristické pro kriminalistické prostředí. Mezi obecně známé patří například efekt primarity, kdy první získané informace významně ovlivňují celkový dojem o druhé osobě, přičemž negativní první dojem bývá obtížnější korigovat. Dalším častým jevem je tzv. haló efekt, kdy jeden výrazný rys – ať už v chování či vzhledu – dominuje celkovému hodnocení jedince a vede k zobecněnému posuzování jeho osobnosti. K složitějším formám zkreslení sociální percepce patří například vliv kognitivních schémat, kdy vyšetřovatelé na základě svých předchozích zkušeností aplikují ustálené představy o typickém průběhu trestné činnosti či charakteristickém pachateli. Tento přístup však může být v některých případech limitující a ztěžovat objektivní posouzení konkrétní situace. Například informace o vysoké úrovni vzdělání podezřelé osoby může vést k předpokladu vyšší morální integrity, a tím i k podcenění možnosti, že by se dopustila závažného trestného činu. Současně lze pozorovat tendenci vyšetřovatelů častěji předpokládat nepravdivost výpovědí, což souvisí s obecně vyšší mírou profesní podezřívavosti. Takové nastavení může být v určitých situacích funkční, avšak zároveň zvyšuje riziko zkresleného hodnocení získaných informací.⁶¹

5.2.1 Komunikační dovednosti jako součást stylu práce policisty

Specifické sociální a komunikační dovednosti se uplatňují v rámci interakce s vyšetřovanými, kolegy a znalci, a vnášejí praktické psychologické poznatky do procesu vyšetřování trestné činnosti, podílejí se na sebereflexi aj. Variabilita policisty pak souvisí také s množstvím a velkou odlišností jednotlivých vyšetřovaných osob. Velmi odlišné nároky pak na něj klade oblast komunikace s obviněnými, poškozenými i svědky. Úspěšná komunikace se tedy stává v některých případech pro vlastní vyšetřování trestné činnosti klíčovou. Zejména pak v případech, kdy je potřeba doplnit dokazování získané z jiných zdrojů, nasměrovat pozornost správným směrem a vhodné

⁶¹BOUKALOVÁ, H. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012 s. 20-21.

materiální a jiné důkazy teprve vůbec získat. Výslech má své podrobně popsané fáze, doporučené postupy a psychologické procesy účastníci se v tomto procesu (vnímání, zapamatování, reprodukce vnímaného). Zaměříme-li se na policisty, tito mají své dovednosti a poznatky o komunikačních postupech často získávají intuitivně, resp. svou rozvíjející se zkušeností.

6 Empirický výzkum

Praktická část bakalářské práce je tvořena dotazníkovým šetřením. Hlavním cílem práce je zjistit, jaké formy přístupů ze strany vyslychajících policistů preferují různí pachatelé majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice. K dosažení hlavního cíle práce byla použita kvantitativní strategie za využití metody dotazníkového šetření. Vytvořený dotazník byl distribuován mezi pachateli majetkové trestné činnosti páchané na území města České Budějovice a dále mezi osoby pravomocně odsouzené za páchaní trestné činnosti, toho času umístěné ve výkonu trestu odnětí svobody ve Vazební věznici v Českých Budějovicích. Vhodnou kombinací otázek byla provedena základní analýza osobnosti jednotlivých pachatelů a byla zjišťována existence vztahů mezi různými přístupy ze strany příslušníků Policie ČR a případnou ochotou pachatelů spolupracovat na objasňování jimi páchané trestné činnosti, spolupracovat ohledně zajištění hodnot pocházejících z trestné činnosti apd.

6.1 Sběr dat

Dotazník byl vytvořen pomocí internetového portálu survio.com. Vygenerovaný dotazník byl vytisknut a byl distribuován prostřednictvím policejních orgánů: OOP České Budějovice – Město, OOP České Budějovice – Čtyři Dvory, 1. oddělení obecné kriminality ÚO České Budějovice, a to pachatelům majetkové trestné činnosti, kterým bylo sdělováno podezření za majetkovou trestnou činnost (krádež podle § 205 tr. zákoníku, zatajení věci podle § 219 tr. zákoníku). Dotazník byl dále distribuován formou spolupráce i do Vazební věznice České Budějovice, kde byl distribuován mezi pachatele majetkové trestné činnosti odsouzené za trestnou činnost na území města České Budějovice.

Dotazník jako takový obsahuje celkem 27 otázek. Nacházejí se v něm z valné většiny otázky uzavřené, na které je možné odpovídat způsobem ano či ne, ale i několik otevřených otázek. Otázky byly formulovány pokud možno co nejvíce srozumitelné, aby je pochopili právě i pachatelé běžné majetkové trestné činnosti.

Sběr dat probíhal od 01. 06. 2025 do 15. 08. 2025. Na dotazník odpovědělo celkem 17 respondentů. Je třeba uvést, že jde o poměrně specifickou skupinu respondentů s leckdy problematickým vztahem k Policii ČR a tedy i problematickým přístupem k vyplnění dotazníku. Ne každý pachatel trestné činnosti byl ochoten

dotazník k šetření vyplnit. Množina pachatelů majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice, kterým bylo za sledované období sdělováno podezření ze spáchání majetkové trestné činnosti, také ze své podstaty není nijak výrazně obsáhlá.

Takto získané dotazníky byly poté manuálně zpracovány, jednotlivě zapsány a vloženy do tabulky a následně analyzovány za pomoci automatizovaných postupů na stránkách survio.cz, na kterých byl vytvořen dotazník samotný. Výsledky zkoumání jsou krátce okomentovány v níže uvedených grafech.

6.2 Struktura dotazníkového šetření

Přední strana dotazníku respondentovi nabídne úvodní informace, kde je mimo jiné informován, že dotazník je anonymní, že je určen pro akademické účely a pod jakým institutem.

První otázka identifikuje respondenta, kdy se autor dotazníku dotazuje na pohlaví respondenta.

Ve druhé otázce respondent odpovídá na svůj věk. Zde může respondent zvolit jednu ze čtyř nabízených možností, a to: 15–18 let, 18–30 let, 30–50 let, 50 let +.

Ve třetí otázce je respondent dotazován, jestli byl v minulosti již řešen ze strany Policie ČR, kdy může zvolit jednu z odpovědí: Ne, v minulosti jsem byl vyslýchán, v minulosti jsem byl vyslýchán a odsouzen.

Ve čtvrté otázce je respondent dotazován, jestli je uživatelem alkoholu či omamně psychotropních látek.

Pokud respondent uvedl, že je uživatelem alkoholu či omamně psychotropních látek, v otázce č. 6 pak zaškrťává jednu z možností (alkohol, marihuana /THC/, pervitin, kokain, heroin, jiné).

V otázce č. 6 je respondent dotazován, zdali, raději preferuje komunikaci s policistou či policistkou.

V sedmé otázce je respondent dotazován na to, jaké mu vyhovuje stáří policisty/policistky, při řešení jeho trestné činnosti. Možnostmi jsou škály 18–25 let,

25–40 let, 40–60 let. Je zde zohledněn fakt, že policisté prozatím nemohou sloužit u Policie ČR déle nežli do 65 let věku.

Osmá otázka se ptá respondenta na to, zdali preferuje při objasnění jeho trestné činnosti práci s policistou pořádkové policie (obvodní/místní oddělení, oddělení hlídkové služby, PMJ, SPJ), anebo s kriminalistou služby kriminální policie a vyšetřování.

Devátá otázka se dotazuje respondenta na to, jaký přístup ze strany policisty/policistky mu vyhovuje více (autoritativní, rovný, podřízený přístup ze strany policisty).

Desátá otázka se respondenta dotazuje na skutečnost, zdali se někdy setkal s tím, že by mu policista/policistka nabídla nějaké výhody během komunikace jako např. zajištění nadstandardní stravy, možnost užití cigarety, příp. více cigaret, kdy jde o uzavřenou otázku s odpovědí ano či ne.

Jedenáctá otázka se respondenta dotazuje, zdali se setkal s tím, že by mu policista či policistka nabídla během rozhovoru tykání – opět jde o uzavřenou otázku, s odpovědí ano či ne.

Otázka č. 12 se dotazuje respondenta na otázku, jestli mu vyhovuje tykání při práci s policistou/policistkou. Odpovědi jsou 3 možnosti a to ano, ne a je mi to jedno.

Otázka č. 13 zjišťuje, zdali se zvýší pravděpodobnost spolupráce respondenta s policistou/policistkou, pokud je mu nabídnuto a umožněno tykání. Odpověď je prostá ano či ne.

Další čtrnáctá otázka je uzavřená a dotazuje se respondenta na to, jestli se zvýší pravděpodobnost úspěšné spolupráce policisty s ním, pokud mu bude zařízena nadstandardní strava v rámci jeho omezení osobní svobody.

Otázka č. 15 je opět uzavřená a dotazuje se respondenta na to, jestli se zvýší pravděpodobnost úspěchu spolupráce s policistou/policistkou s ním, pokud mu bude umožněno zapálit si cigaretu během komunikace.

Otázka č. 16 je opět uzavřená a dotazuje se respondenta na to, zdali preferuje možnost řešit jím páchanou trestnou činnost s policistou, kterého již zná z minulosti.

Otázka č. 17 je opět uzavřená a dotazuje se respondenta na to, jestli mu vyhovuje komunikace s policistou, se kterým má pozitivní zkušenosti z minulosti.

Osmnáctá otázka je také uzavřená a dotazuje se respondenta, zdali byl ochotný spolupracovat s policistou/policistkou, který vůči němu vystupoval autoritativně.

Devatenáctá otázka je také uzavřená a dotazuje se respondenta, zdali byl ochotný spolupracovat s policistou/policistkou, který vůči němu vystupoval jako se sobě rovným.

Dvacátá otázka je také uzavřená a dotazuje se respondenta, zdali byl ochotný spolupracovat s policistou/policistkou, který vůči němu vystupoval submisivně – podbízivě.

Otázka č. 21, která je také uzavřená, se dotazuje respondenta, zdali se v minulosti setkal s transparentním přístupem ze strany policisty/policistky. V doplňujícím textu je pak rozvedeno, co je takovým transparentním přístupem myšleno tzn.: „Bylo Vám sděleno, z čeho jste podezřelý, jaké jsou proti Vám známy důkazy, jaké oprávnění může policista proti Vám využít a jaké jsou možnosti a alternativy dalšího postupu.“

V otázce č. 22 respondent odpovídá na otázku, zdali mu vyhovuje, když je mu ze strany policisty/policistky předestřeno/doporučeno, jaké má další možnosti vzhledem k důkazní situaci. Odpověď respondent může ve formě ano, ne, je mi to jedno, volím si advokáta, který mi vždy poradí lépe než policie.

Otázka č. 23 je opět uzavřená, a zjišťuje, zdali by respondent byl ochotný spolupracovat s policistou/policistkou při řešení jeho trestné činnosti za předpokladu, že by k němu bylo přistupováno transparentně. V doplňujícím textu je pak rozvedeno, co je to takovým transparentním přístupem myšleno tzn. „Bylo Vám sděleno, z čeho jste podezřelý, jaké jsou proti Vám známy důkazy, jaké oprávnění může policista proti Vám využít a jaké jsou možnosti a alternativy dalšího postupu.“

Čtyřicetá otázka zjišťuje, jestli se respondentova ochota spolupracovat s Policií ČR na objasnění jím páchané trestné činnosti zvýší, při poskytnutí některý z výše popsanych výhod (tykání si, poskytnutí cigarety a umožnění kouřit cigaretu,

zajištění nadstandardní stravy v režimu omezení osobní svobody). Respondent může volit jednu z odpovědí ano, ne, je mi to jedno.

Otázka č. 25 je přímo výběrem možností, která z popsanych možností přiměje respondenta ke spolupráci s policistou/policistkou. Možnostmi jsou – tykání s policistou, možnost řešit trestnou činnost s policistou, kterého znám z minulosti a mám s ním dobrý vztah, možnost zařízení nadstandardní stravy v rámci omezení osobní svobody, možnosti zapálit si cigaretu při komunikaci s policistou nebo když mu bude transparentně předestřeno, z čeho je podezřelý, jaké jsou proti němu důkazy, jaké jsou další možnosti jeho postupu. Je možné vybrat jednu nebo více možností.

Šestadvacátá otázka se respondenta dotazuje na skutečnost, jestli dotyčný spolupracoval s Policií ČR jen díky některému z bodů popsanych v předchozí otázce. Jedná se o uzavřenou otázku, může tedy odpovídat ano či ne.

Poslední otázka č. 27 je otevřená a dotazuje se respondenta, jak se taková spolupráce s Policií ČR v minulosti anebo by se v případné budoucnosti projevila. Možnostmi jsou následující: Byl bych ochotný doznat se k trestné činnosti, byl bych ochotný doznat se k trestné činnosti za přítomnosti nějakých důkazů, byl bych ochotný spolupracovat s policií za účelem zajištění věcí pocházejících z mnou páchané trestné činnosti, byl bych ochotný označit spolupachatele, o kterých se policie nedozvěděla. Je možné volit jednu nebo více odpovědí.

6.3 Hypotézy výzkumu

Hypotéza 1: Pachatelům majetkové trestné činnosti vyhovuje, když k nim policista, který řeší jejich trestnou činnost (prověřuje postupem podle § 158 odstavce 3 trestního řádu, případně vyšetřuje postupem podle § 160 trestního řádu), přistupuje a komunikuje s nimi jako k osobě sobě rovné. Takový přístup zvyšuje úspěšnost spolupráce mezi policistou a pachatelem trestné činnosti.

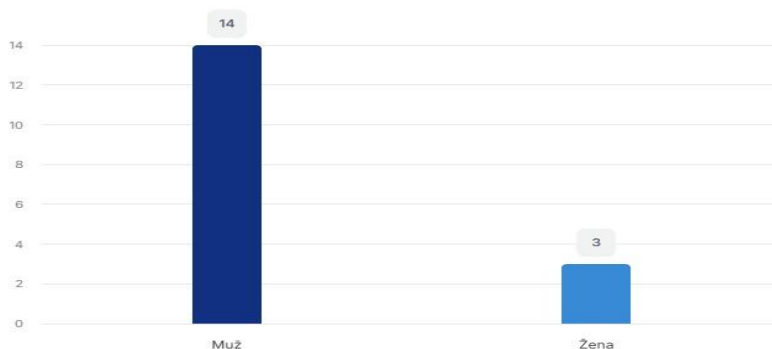
Hypotéza 2: Více jak 50% pachatelů majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice někdy v minulosti spolupracovalo při objasnění vlastní trestné činnosti především díky vhodně nastavenému přístupu ze strany policisty nebo policistky.

Hypotéza 3: Pachatelům majetkové trestné činnosti v zásadě nezáleží na tom, s jakým pohlavím musejí komunikovat a řešit jimi páchanou majetkovou trestnou činnost, tzn., jestli s policistou či s policistkou.

6.4 Interpretace výsledků zkoumání

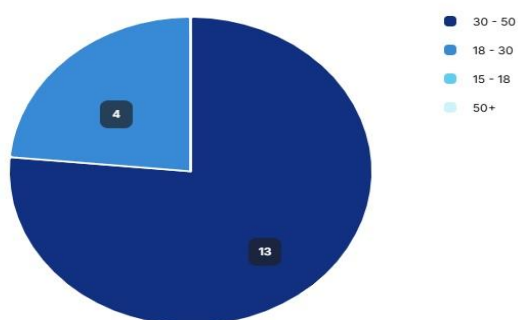
V následujících bodech jsou uvedeny výsledky výzkumu, jež jsou pro přehlednější orientaci čtenáře graficky znázorněny a krátce okomentovány.

Obrázek 3 – pohlaví respondentů⁶²

První otázka sloužila k identifikaci pachatele podle pohlaví. Z celkového počtu 17 respondentů odpovídali ve větší míře muži, a to v počtu 14 (82,4 %) a 3 ženy (17,6 %). To odpovídá obecným statistikám, ve kterých je procentuálně podstatně větší zastoupení mužů v páchání majetkové trestné činnosti.

Obrázek 4 - věk respondentů⁶³

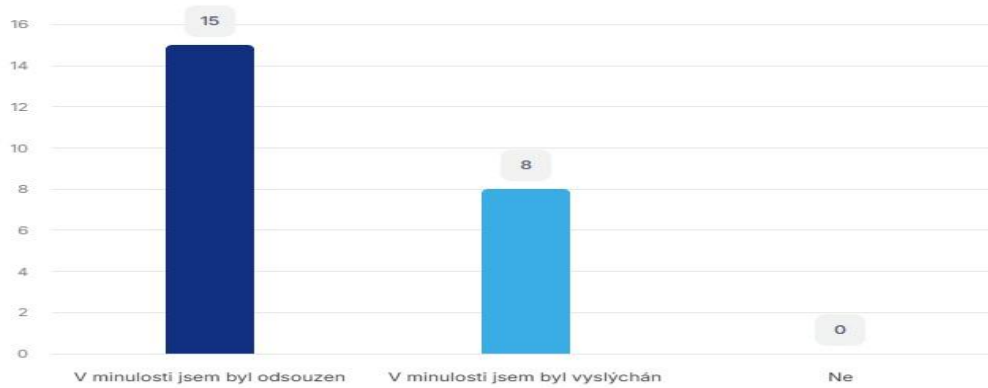

Z druhé otázky je patrné, že největší skupina respondentů spadala do věkové kategorie 30–50 let (13 lidí). Bylo zjištěno, že do skupiny mladistvých anebo věkové skupiny 50 let + nebyl žádný z dotazovaných.

⁶² Vlastní zdroj.

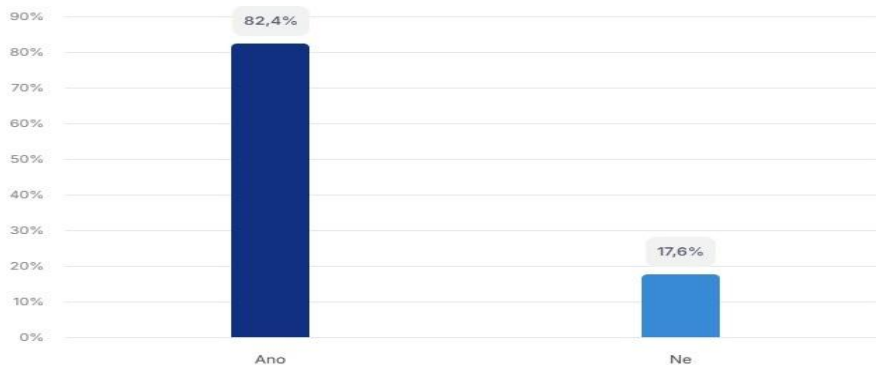
⁶³ Vlastní zdroj.

Obrázek 5 - minulost respondentů⁶⁴

Obrázek č. 5 ilustruje předchozí zkušenosti respondentů s kriminálním jednáním. 8 respondentů uvedlo, že bylo v minulosti vyslýcháno ze strany PČR, 15 osob uvedlo, že bylo v minulosti odsouzeno. Zde je nutno konstatovat, že zjevně nebyly položené otázky respondentům dostatečně srozumitelné, neboť nemohli být respondenti odsouzeni bez předchozího výsledku, tedy odpovědi v minulosti vyslýchán by mělo být více nežli v minulosti odsouzen.

Obrázek 6 - dotaz na užívání OPL⁶⁵

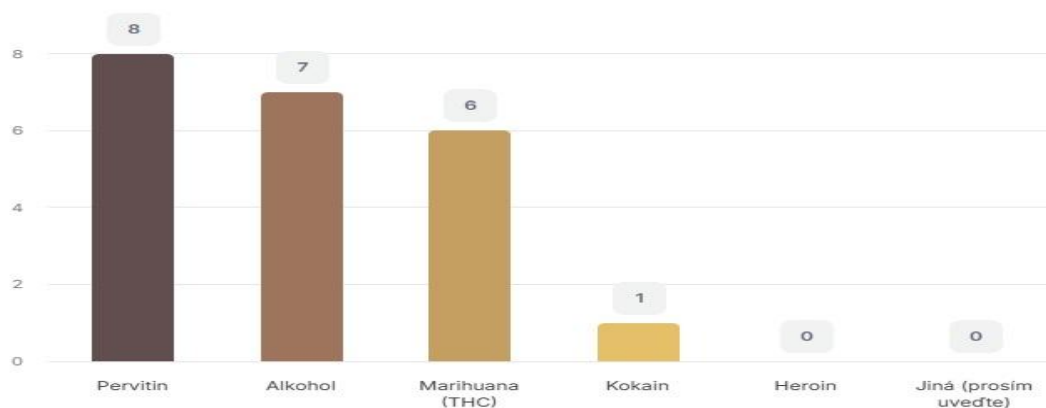

Obrázek č. 6 ukazuje, že z celkem 17 respondentů jich 14 přiznalo užívání návykových látek či alkoholu. Vyjádřeno v procentech je to tedy 82,4 % všech respondentů.

⁶⁴ Vlastní zdroj.

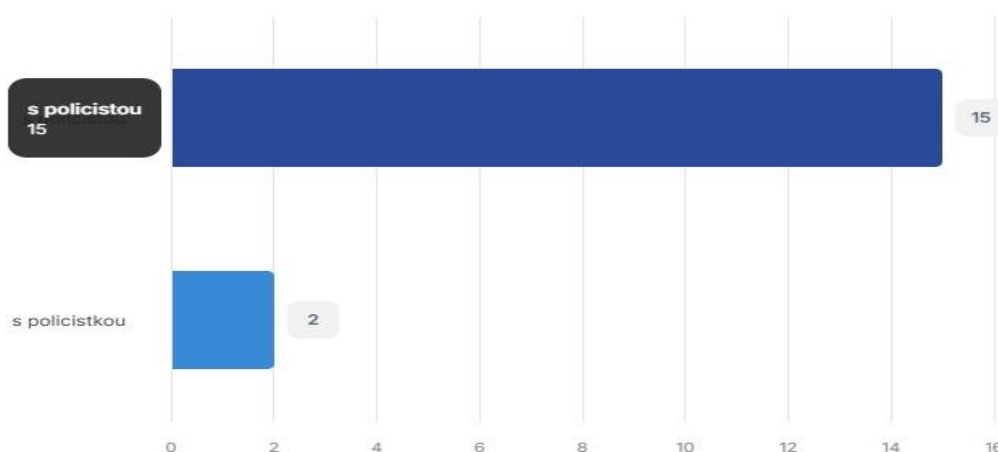
⁶⁵ Vlastní zdroj.

Obrázek 7- Skladba jednotlivých OPL⁶⁶

Obrázek č. 7 znázorňuje jednotlivé druhy návykových látek, k jejichž užívání se respondenti přihlásili. Nejvíce užívanými návykovými látkami v podmínkách města České Budějovice se zdají být pervitin, alkohol a marihuana. Zároveň je třeba zdůraznit, že bylo možné zvolit více možností, proto je suma zvolených možností větší než počet respondentů.

Obrázek 8- spolupráce raději policista či policistka⁶⁷

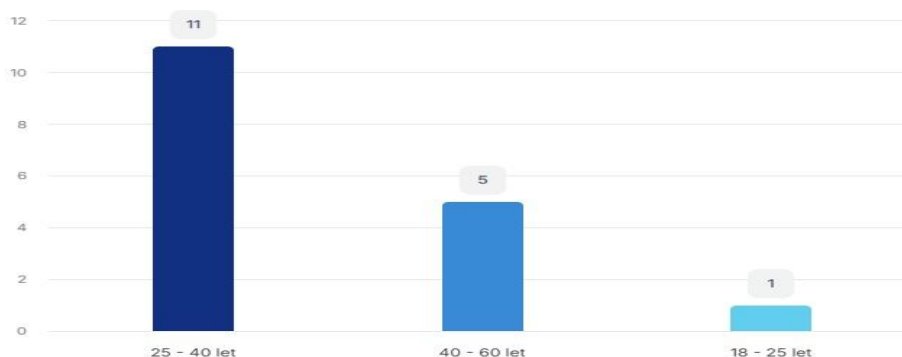
Obrázek č. 8 ukazuje, že 15 z celkových 17 respondentů komunikuje raději s policistou nežli s policistkou. Překvapivě lze tedy říci, že drtivá většina respondentů

⁶⁶ Vlastní zdroj.

⁶⁷ Vlastní zdroj.

komunikuje raději s mužem než se ženou. **Toto zjištění pak vyvrací Hypotézu č. 3: Pachatelům majetkové trestné činnosti v zásadě nezáleží na tom, s jakým pohlavím musejí komunikovat a řešit jimi páchanou majetkovou trestnou činnost, tzn., jestli s policistou či s policistkou.**

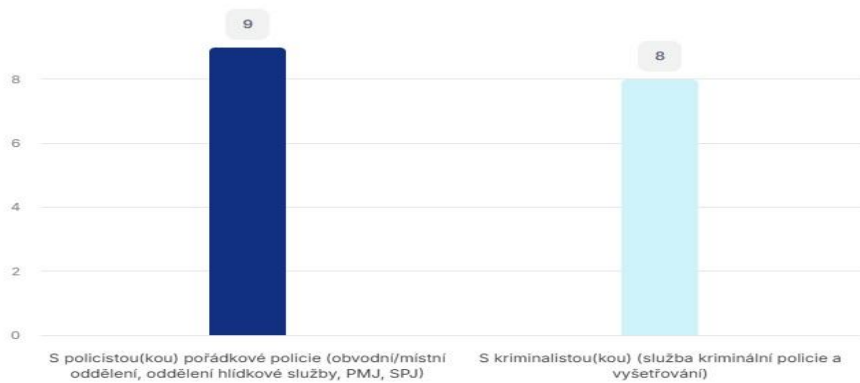
Obrázek 9- věk policisty⁶⁸

Obrázek č. 9 znázorňuje preference pachatelů majetkové trestné činnosti ohledně věku policisty, se kterým svou protiprávní činnost řeší. 64,7 % dotázaných (11 pachatelů) uvedlo, že s policistou ve věku od 25 do 40 let, 29,4 % dotázaných (5 pachatelů) uvedlo, že s policistou ve věku od 40 do 60 let a pouze 1 pachatel preferuje policistu ve věku od 18 do 25 let věku. Z uvedeného tedy vyplývá, že pachatelé majetkové trestné činnosti preferují policistu odpovídajícího věkem jim samým, vzhledem k předchozím otázkám. Mladého policistu s minimem zkušeností preferuje pouze 1 z dotázaných pachatelů.

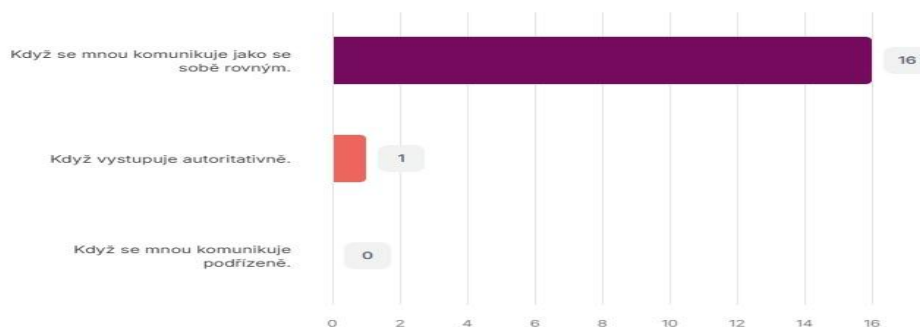
⁶⁸ Vlastní zdroj.

Obrázek 10- preference SPP vs SKPV⁶⁹

Z odpovědí na otázku č. 8 pak vyplývá, že 9 respondentů komunikuje při řešení své trestné činnosti s policisty služby pořádkové policie a 8 respondentů komunikují při řešení své trestné činnosti s policisty zařazenými pod službou kriminální policie a vyšetřování. Tato otázka tedy nepřináší nějaký zásadní odklon k jedné nebo druhé straně.

Obrázek 11- preference přístupů⁷⁰

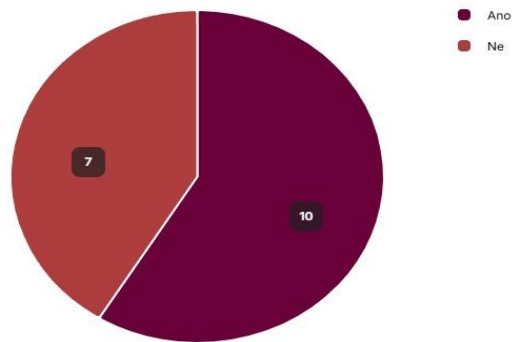

V dotazníku bylo zejména dotazováno, jaké přístupy pachatelé majetkové trestné činnosti preferují ze strany policistů, kteří s nimi řeší jejich majetkovou trestnou činnost. V tomto bodě je výsledek poměrně jednoznačný, kdy 16 z celkových 17 respondentů uvedlo, že jim vyhovuje, když s nimi policista komunikuje jako se sobě rovným. 1 respondent uvedl, že mu vyhovuje, když vůči němu policista vystupuje autoritativně. Nikdo z respondentů nevedl, že by mu vyhovovalo, když s ním policista komunikuje podřízeně.

⁶⁹ Vlastní zdroj.

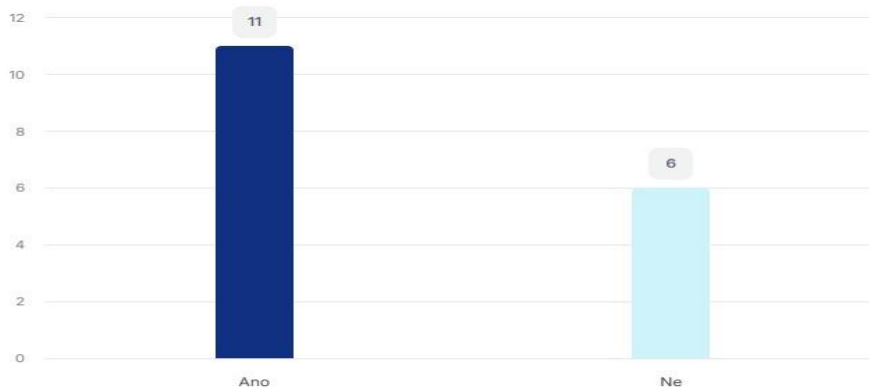
⁷⁰ Vlastní zdroj.

Obrázek 12- setkal se pachatel s výhodami⁷¹

Obrázek č. 10 ukazuje, v jakém poměru odpovídali pachatelé a pachatelky majetkové trestné činnosti na otázku, zdali se již někdy setkali s tím, že by jim policista nebo policistka nabídla nějaké formy výhod, např. zajištění nadstandardní stravy, možnost užít cigaretu atd. 10 dotázaných respondentů uvedlo, že se s takovými přístupy již v minulosti setkali. To svědčí o skutečnosti, že určitá forma přístupu k pachateli policisté v praxi běžně využívají.

Obrázek 13- setkal se s tykáním⁷²

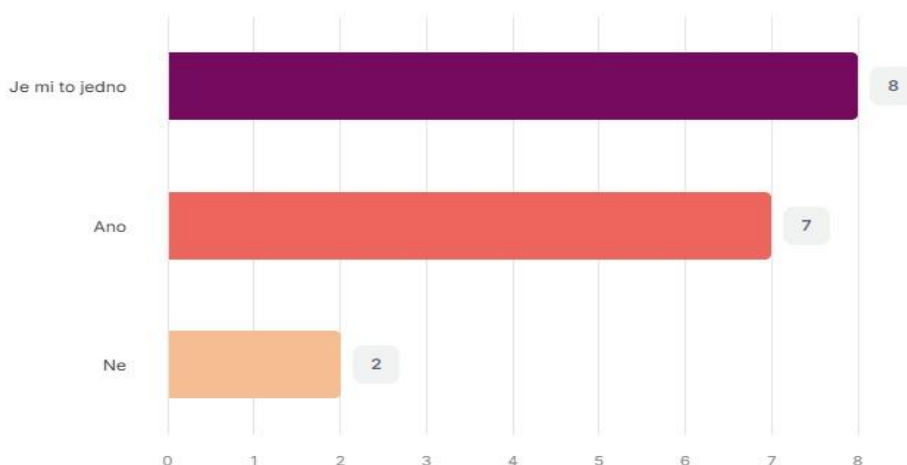
Obrázek č. 13 zahrnuje zkušenosti respondentů ohledně toho, že by jim v minulosti policista si policistka nabídl(a) tykání při rozhovoru. 11 respondentů (tzn. 64% z celkového vzoru) uvedlo, že se setkalo s tím, že jim policista někdy

⁷¹ Vlastní zdroj.

⁷² Vlastní zdroj.

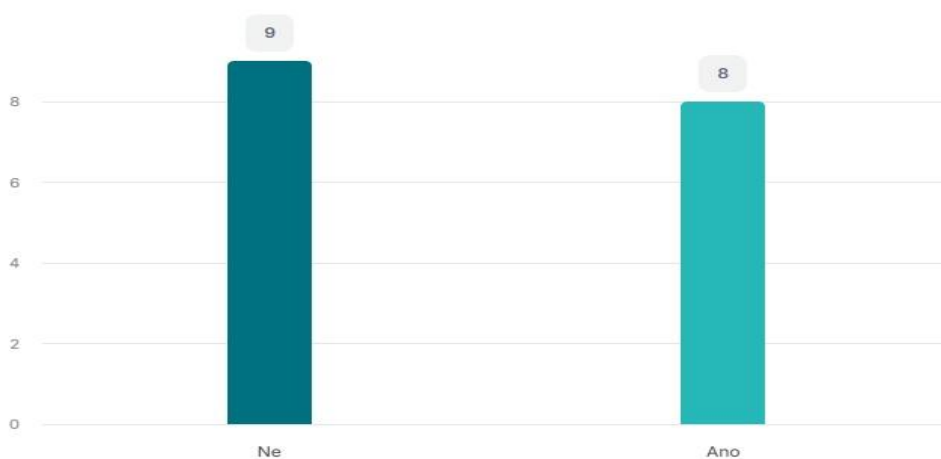
v průběhu provádění procesních úkonů nabídl tykání. To opět svědčí o tom, že se jedná o běžně používaný přístup v policejní praxi.

Obrázek 14- vyhovuje tykání⁷³

Obrázek č. 14 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku, jestli jim vyhovuje tykání si s policistou/policistkou. Pouze 2 respondenti uvedli, že jim tykání nevyhovuje. 8 z respondentů uvedlo, že jim na této skutečnosti nezáleží, 7 z nich uvedlo, že jim tykání vyhovuje.

Obrázek 15- zvýší pravděpodobnost úspěchu tykání⁷⁴

⁷³ Vlastní zdroj.

⁷⁴ Vlastní zdroj.

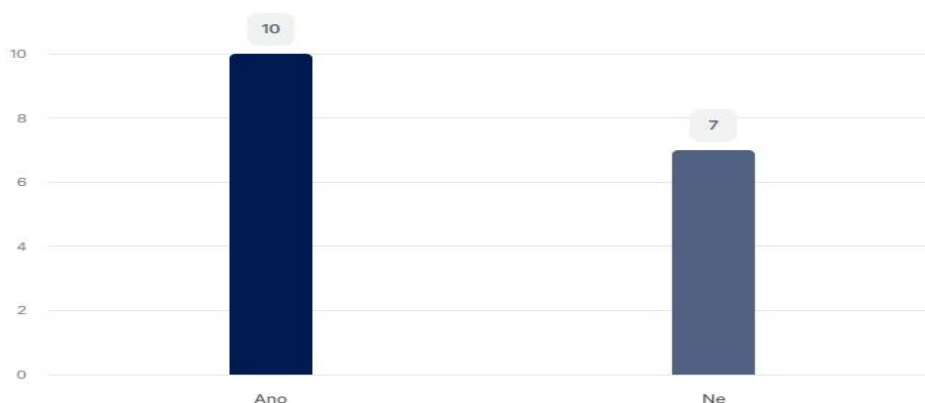
Obrázek č. 15 znázorňuje ochotu pachatelů majetkové trestné činnosti spolupracovat v případě, že si mohou s policistou/policistkou tykat. 9 respondentů uvedlo, že se nezvýší pravděpodobnost úspěšné spolupráce s policistou/policistkou, 8 respondentů uvedlo, že se pravděpodobnost úspěšné spolupráce zvýší.

Obrázek 16- zvýší pravděpodobnost strava⁷⁵

Obrázek č. 16 znázorňuje ochotu pachatelů majetkové trestné činnosti spolupracovat v případě, že jim bude zařízena v rámci omezení osobní svobody nadstandardní strava. 9 respondentů uvedlo, že se nezvýší pravděpodobnost úspěšné spolupráce, 8 respondentů uvedlo, že ano.

Obrázek 17- úspěch cigareta⁷⁶

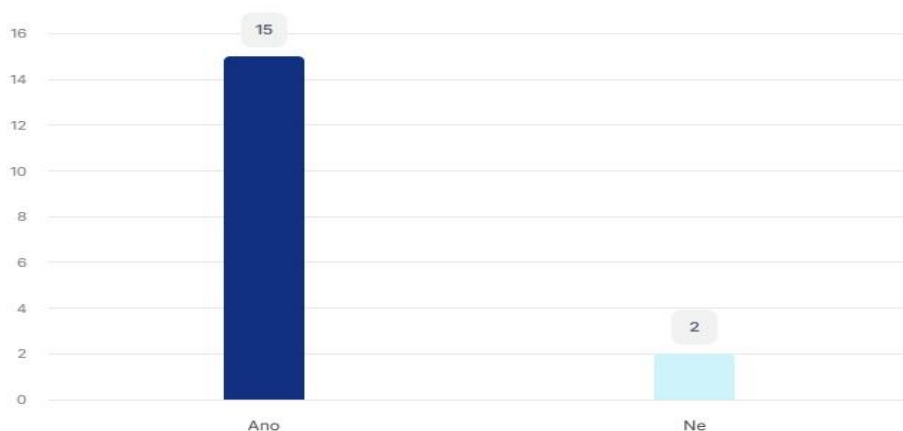
Otázka č. 15 zjišťovala, jestli se u respondentů zvýší pravděpodobnost úspěšné spolupráce s policistou/policistkou, pokud jim bude nabídnuta možnost zapálit si

⁷⁵ Vlastní zdroj.

⁷⁶ Vlastní zdroj.

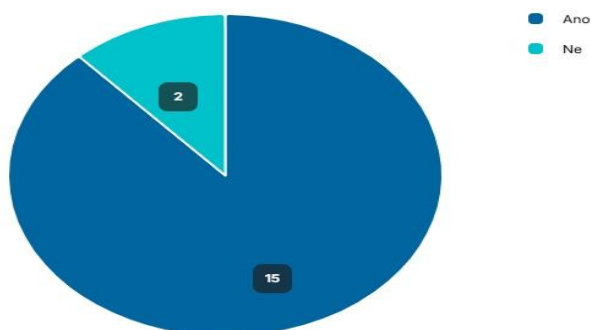
cigaretu během komunikace. 10 dotázaných uvedlo, že možnost zapálit si během komunikace cigaretu zvýší pravděpodobnost spolupráce s policií. 7 dotázaných uvedlo, že nikoliv.

Obrázek 18- možnost řešit se známým policistou⁷⁷

Otázka č. 16 zjišťovala, zda pachatelé majetkové trestné činnosti preferují řešit jimi páchanou majetkovou trestnou činnost s policistou, kterého znají již z minulosti. 88,2 % pachatelů (15 z celkových 17) uvedlo, že tato možnost jim vyhovuje, 11,8 % (2) pachatelů uvedlo, že jim tato možnost nevyhovuje.

Obrázek 19 - vyhovují pozitivní zkušenosti⁷⁸

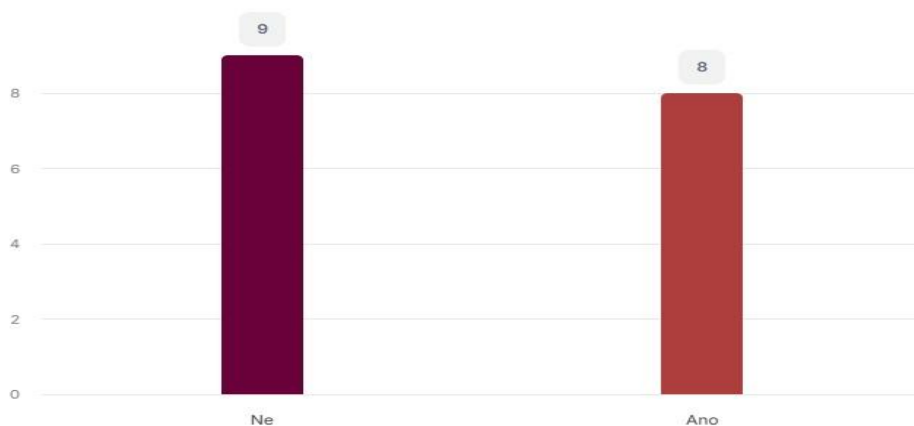

⁷⁷ Vlastní zdroj.

⁷⁸ Vlastní zdroj.

Z odpovědí respondentů na 17. otázku vyplývá, že 15 ze 17 dotazovaných respondentů vyhovuje komunikace s policistou, se kterým mají z minulosti pozitivní zkušenosti.

Obrázek 20- ochota spolupracovat - autoritativně⁷⁹

Otázka č. 18 se dotazovala respondentů, zda byli v minulosti ochotni spolupracovat s policistou/policistkou, který vůči nim vystupoval autoritativně. Ze zkoumání vyplývá, že 9 respondentů nebylo v minulosti ochotno spolupracovat s policisty, kteří vůči nim vystupovali autoritativním přístupem. 8 z respondentů pak uvedlo, že bylo ochotno spolupracovat s policisty, kteří vůči nim vystupovali autoritativním přístupem.

Obrázek 21- ochota spolupracovat - rovný přístup⁸⁰

⁷⁹ Vlastní zdroj.

⁸⁰ Vlastní zdroj.

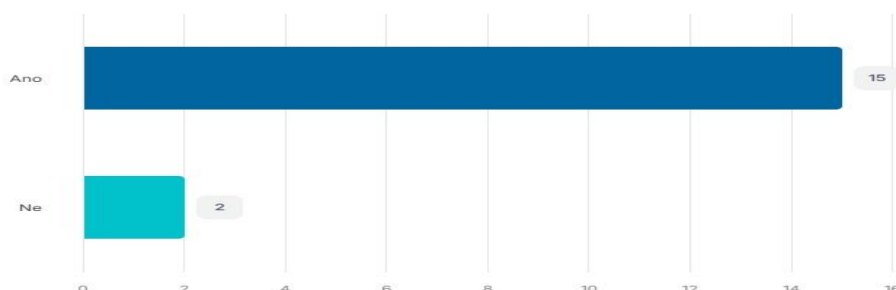
Otázka č. 19 se dotazovala respondentů, zda byli v minulosti ochotni spolupracovat s policistou/policistkou, který vůči nim vystupoval jako se sobě rovnými. Oproti předchozí otázce, která se obdobným způsobem zabývala autoritativním vystupováním, je zde patrný značný rozdíl, kdy 15 z celkových 17 respondentů uvedlo, že je ochotno spolupracovat s policistou/policistkou, který k nim přistupuje jako k sobě rovnému.

Obrázek 22- ochota spolupracovat - submisivní přístup⁸¹

Otázka č. 20 se podobně jako předchozí otázky dotazovala respondentů na ochotu spolupracovat s policistou/policistkou, avšak tentokrát v případě, že se k nim bude policista chovat podbízivě (submisivně). 13 ze 17 dotázaných uvedlo, že by v takovém případě s policistou/policistkou nespolečovali. 4 respondenti uvedli, že by v takovém případě spolupracovali.

Obrázek 23- setkání s transp. přístupem⁸²

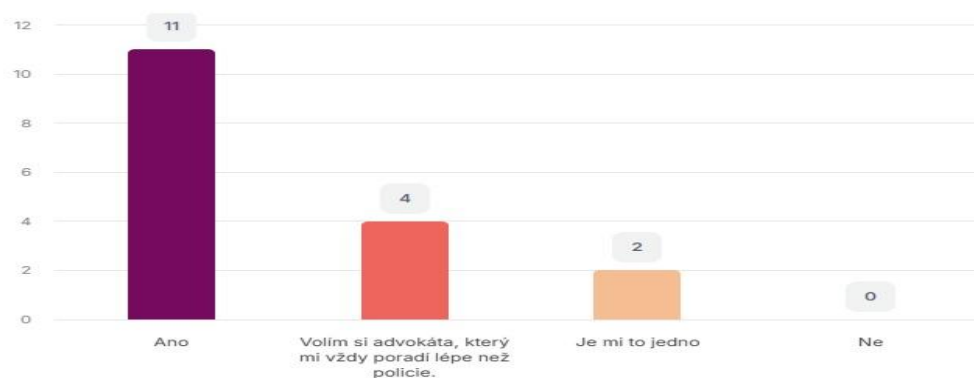

⁸¹ Vlastní zdroj.

⁸² Vlastní zdroj.

Otázka č. 21 zjišťovala, zda se respondenti již v minulosti setkali s jakýmsi transparentním přístupem policisty, který si autor bakalářské práce představuje jako jasnou deklaraci, z čeho je pachatel podezřelý, předestření mu známých důkazů, seznámení jej s oprávněními, která může policista použít a jaké jsou další alternativy postupu. 88% respondentů (15 z celkových 17) uvedlo, že se s takovým přístupem ze strany policistů již setkali. 2 respondenti uvedli, že nikoliv.

Obrázek 24- vyhovuje předestření dalších možností⁸³

Otázka č. 22 zjišťovala, zda respondentům vyhovuje, když je jim ze strany policisty předestřeno, jaké jsou další možnosti postupu vzhledem k důkazní situaci. 11 respondentů uvedlo, že jim takový postup ze strany policisty vyhovuje. 4 respondenti uvedli, že si raději zvolí advokáta, který jim poradí vždy lépe než policie, 2 respondenti uvedli, že jim na této otázce nezáleží. Nikdo se nevyjádřil v tom slova smyslu, že by mu takový postup nevyhovoval.

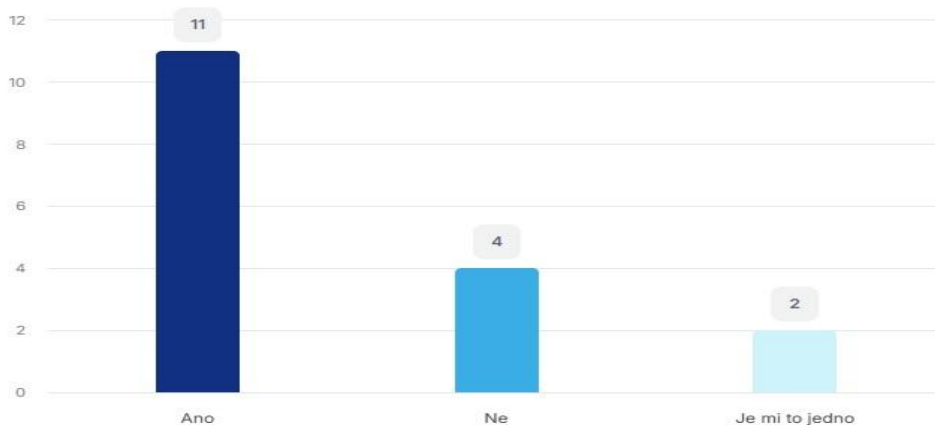
⁸³ Vlastní zdroj.

Obrázek 25- ochota spolupracovat když transparentní přístup⁸⁴

Otázka č. 23 zjišťovala názor respondentů, resp. ochotu spolupracovat v případě, že by při řešení jejich trestné činnosti policista přistupoval transparentně (již rozvedeno u předchozích otázek). 13 respondentů uvedlo, že by bylo ochotno spolupracovat s policistou/policistkou, pokud by k nim bylo takto přistupováno.

Obrázek 26- ochota spolupracovat při poskytnutí výhody⁸⁵

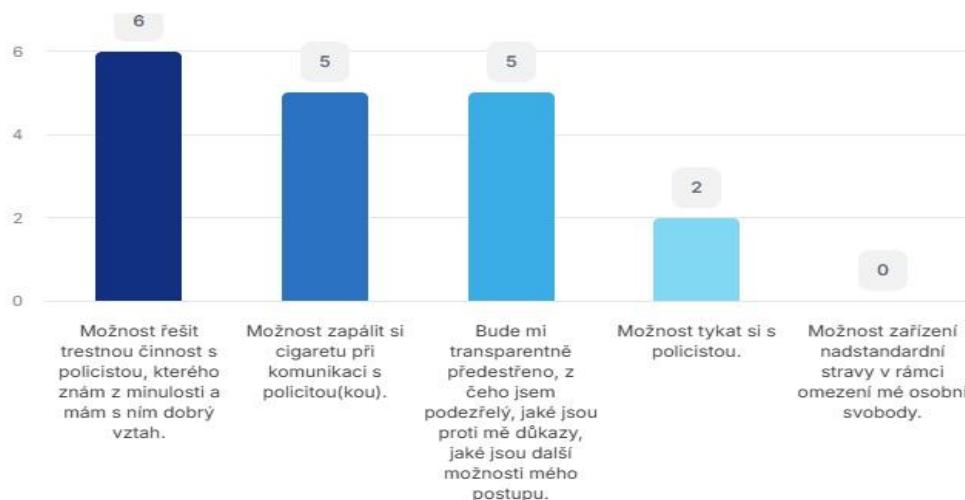
Otázka č. 24 zjišťovala ochotu respondentů spolupracovat na objasnění jimi páchané trestné činnosti v případě, že jim bude poskytnuta některá z výhod jako je tykání, poskytnutí cigarety a možnost kouřit cigaretu, zajištění nadstandardní stravy v režimu omezení osobní svobody. 11 respondentů (64,7%) uvedlo, že je ochotno

⁸⁴ Vlastní zdroj.

⁸⁵ Vlastní zdroj.

spolupracovat s policií v případě takové výhody, 4 respondenti tuto možnost zamítli, 2 respondenti uvedli, že jim na poskytnutí takové výhody nezáleží.

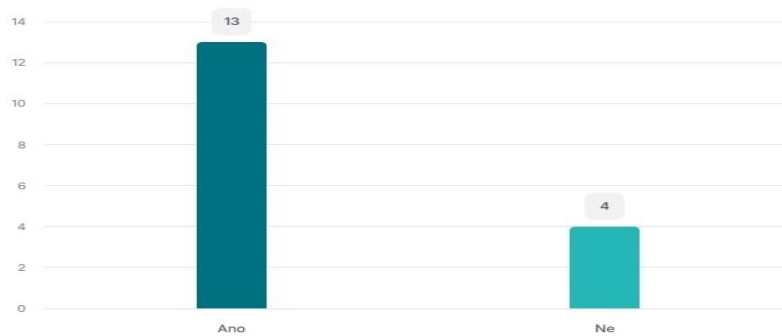
Obrázek 27- která z forem přístupů a výhod umožní spolupráci⁸⁶

Otázka č. 25 se snažila zjistit, který ze specifických přístupů, případně která z výhod, by přiměla respondenty spolupracovat s policistou/policistkou. 6 respondentů uvedlo, že ji jej přimělo spolupracovat s policistou, pokud by s nimi řešil trestnou činnost, se kterými mají pozitivní vztah z minulosti. 5 respondentů uvedlo, že by je přiměla spolupracovat s policií možnost zapálit si cigaretu při komunikaci s policistou. 5 respondentů uvedlo, že by je přiměl spolupracovat transparentní přístup ze strany policie. Pouze 2 respondenti uvedli, že by je přiměla spolupracovat možnost tykat si s policistou. Žádný respondent se nepřihlásil k možnosti spolupracovat s policií za předpokladu, že by mu v rámci zadržení byla poskytnuta nadstandardní strava.

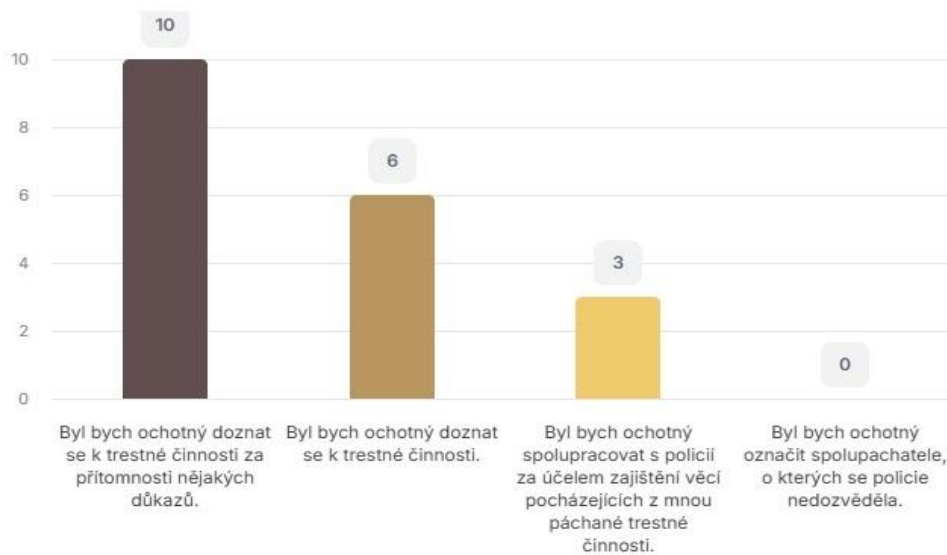
⁸⁶ Vlastní zdroj.

Obrázek 28- Spolupracoval v minulosti díky některému z bodů v předchozí otázce⁸⁷.

Z obrázku č. 28 vyplývá, že 13 ze 17 dotázaných respondentů již v minulosti spolupracovali s Policií ČR při objasnění jimi páchané trestné činnosti jen díky výhodám či přístupům popsaným v předchozí otázce.

Obrázek 29 - jak se, příp. jak by se, taková spolupráce s Policií projevila⁸⁸

V závěrečné otázce byli respondenti dotázáni na možnost, jak se již v minulosti projevila, anebo by se v budoucnu projevila, spolupráce s policistou/policistkou při řešení jimi páchané trestné činnosti. 10 respondentů (52%) uvedlo, že by byli ochotni se doznat k trestné činnosti za přítomnosti nějakých dalších důkazů, 6 respondentů (31%) uvedlo, že by byli ochotni se k trestné činnosti doznat. 3 respondenti (15%) uvedlo, že by byli ochotni spolupracovat s policií za účelem zajištění věcí pocházejících z jimi

⁸⁷ Vlastní zdroj.

⁸⁸ Vlastní zdroj.

páchané trestné činnosti. Žádný z respondentů pak neuvedl, že by byl ochotný označit spolupachatele, o kterých se policie nedozvěděla.

6.5 Výsledky stanovených hypotéz

Hypotéza 1: Pachatelům majetkové trestné činnosti vyhovuje, když k nim policista, který řeší (prověřuje postupem podle § 158 odstavce 3 trestního řádu, případně vyšetřuje postupem podle § 160 trestního řádu), přistupuje a komunikuje s nimi jako k osobě sobě rovné, přičemž takový postup může zvýšit pravděpodobnost úspěšného objasnění celé věci.

V souvislosti s touto hypotézou byla respondentům položena otázka č. 16, které přístupy ze strany policistů respondenti preferují nejvíce. 16 z celkem 17 dotazovaných respondentů odpovědělo, že preferují, když s ním policista komunikuje jako se sobě rovným. Otázka č. 25 dále potvrdila ochotu respondentů spolupracovat na objasnění jimi páchané trestné činnosti v případě, že vůči nim budou nastaveny vhodné přístupy ze strany policistů (kterým lze chápat i komunikaci jako se sobě rovným). Na otázku č. 25 se vyjádřilo pozitivně 13 ze 17 dotazovaných respondentů. Z výsledků šetření tedy vyplývá, že tato **hypotéza se potvrdila**. Kdy **naprostá většina dotazovaných respondentů preferuje komunikaci policisty a pachatele jako dvou sobě rovných subjektů** a zároveň **76% respondentů připustilo ochotu spolupracovat s Policií ČR** v takovém případě.

Hypotéza 2: Více jak 50% pachatelů majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice někdy v minulosti spolupracovali při objasnění vlastní trestné činnosti především díky vhodně nastavenému přístupu ze strany policisty nebo policistky.

V souvislosti s touto hypotézou byla respondentům položena otázka č. 23 „Byl byste ochotný spolupracovat s policistou/policistkou při řešení Vaší trestné činnosti za předpokladu, že by k Vám bylo přistupováno transparentně“, otázka č. 24 „Zvýší se Vaše ochota spolupracovat s policií při objasnění Vaší trestné činnosti při poskytnutí některý z výše popsaných výhod (tykání, poskytnutí a umožnění zapálit si cigaretu, zajištění nadstandardní stravy v režimu omezení osobní svobody). Z výsledků vyplývá, že se tato **hypotéza potvrdila**, když na otázku č. 23 odpovědělo **76,5%** respondentů kladně s tím, že by byli ochotni spolupracovat s policistkou při řešení jeho trestné

činnosti za předpokladu transparentního specifického přístupu ze strany policisty. U otázky č. 24 odpovědělo **64,7%** respondentů, že se zvýší jejich ochota spolupracovat s policií při objasnění jejich trestné činnosti při poskytnutí některé z popsáných výhod (tykání, poskytnutí cigarety a umožnění si zapálit cigaretu, zajištění nadstandardní stravy v režimu omezení osobní svobody).

Hypotéza 3: Pachatelům majetkové trestné činnosti v zásadě nezáleží na tom, s jakým pohlavím musejí komunikovat a řešit jimi páchanou majetkovou trestnou činnost, tzn., jestli s policistou či s policistkou.

Za účelem potvrzení či vyvrácení této hypotézy byla v šetření položena respondentům otázka č. 6, která se respondentů dotazovala, zda raději spolupracují s policistou či policistkou. Autor bakalářské práce nepředpokládal, že by pachatelům nějak v zásadě záleželo na pohlaví příslušníka Policie ČR. Na otázku č. 6 však 15 z celkem 17 dotazovaných respondentů uvedlo, že preferuje raději komunikaci s policistou než s policistkou. **Tato hypotéza se tedy nepotvrdila.**

Závěr

Práce se zabývá tématem specifických přístupů policistů k pachatelům majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice. Práce se snaží najít souvislosti mezi navázáním určitého vztahu mezi policistou a pachatelem majetkové trestné činnosti a následným úspěšným objasněním majetkové trestné činnosti daného pachatele. Autor práce vychází z bohatých zkušeností získaných během 20leté praxe u Policie České republiky.

Snahou teoretické části práce v kapitole 2, 3 a 4 bylo zejména analyzovat stávající vydanou odbornou literaturu, objasnit potřebné pojmy jako je kriminologie, kriminologické funkce, předmět kriminologie, úkoly kriminologie, dále představit základní kriminologické směry, vysvětlit pojem kriminalita, představit pojem kriminogenní faktory, vysvětlit pojmy stav kriminality, úroveň kriminality, struktura kriminality, objasněnost kriminality a dynamika kriminality. Představit pachatele z kriminologického hlediska a aspekty jeho osobnosti. V kapitole 5 poté analyzovat literaturu zabývající se problematikou forenzní či policejní psychologie, a sociálně psychologickými aspekty vyšetřování trestné činnosti a případně nalézt poznatky, o které by bylo možné se opřít při tvorbě praktické části bakalářské práce.

Empirická část práce se zabývá zpracováním a vyhodnocením užitého výzkumného (dotazníkového) šetření u pachatelů majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice. Prostřednictvím této části práce bylo dosaženo hlavního cíle bakalářské práce.

V rámci interakce s pachateli majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice bylo zjištěno, že 88% respondentů komunikuje raději s policistou než s policistkou. Na dotaz, jestli respondenti komunikují raději s policisty služby pořádkové policie či policisty zařazenými i služby kriminální policie a vyšetřování, odpověděli respondenti poměrně vyváženě bez významných výkyvů k jedné či druhé variantě. Ze zjištěných skutečností dále vyplynulo, že 94% pachatelů majetkové trestné činnosti vyhovuje, když s nimi policista komunikuje jako se sobě rovnými. Naopak pokud s pachatelem majetkové trestné činnosti komunikuje policista autoritativně při objasnění jeho trestné činnosti, jen 53% respondentů vyjádřilo ochotu spolupracovat s policistou. 88% dotázaných dále uvedlo, že preferuje spíše možnost řešit svou trestnou

činnost s policistou, kterého již z minulosti znají a mají s ním dobré zkušenosti. 76% respondentů uvedlo, že by byli ochotni spolupracovat s policistou při řešení vlastní trestné činnosti za předpokladu, že k nim bude přistupováno transparentně (tj. budou jasně srozuměni s tím, co je jim kladeno za vinu, z čeho jsou podezřelí, jaké jsou vůči nim zajištěny důkazy a eventuálně jim bude nastíněna možnost dalšího postupu a využití zákonných oprávnění ze strany policie). Zjištěné poznatky mohou být využity v dalších fázích studia autora bakalářské práce, mohou být využity v dalších kriminologických výzkumech. Výstupy z bakalářské práce mohou být použity pro interní metodickou činnost v rámci Policie ČR.

Množství respondentů není nijak závratné. K tomuto faktu je třeba uvést, že jde o poměrně specifickou skupinu respondentů s problematickým přístupem k vyplnění dotazníku. V praxi se autor bakalářské práce často setkával s neochotou dotazníků k šetření vyplnit. To není nijak výjimečné vzhledem ke skutečnosti, že dotazníky byly předávány pachatelům majetkové trestné činnosti častokrát po provedení represivních procesních úkonů. Množina pachatelů majetkové trestné činnosti na území města České Budějovice, kterým bylo za sledované období sdělováno podezření ze spáchání majetkové trestné činnosti, také ze své podstaty není nijak výrazně obsáhlá. Lze konstatovat, že například na území hlavního města Prahy by počet takových pachatelů byl několikanásobně větší.

Kriminalita je negativním jevem ve společnosti. Jedním ze základních úkolů Policie ČR je potírání kriminality a stíhání pachatelů trestných činů. Za pomoci výzkumu popsaného v praktické části této bakalářské práce byly popsány aspekty a poznatky, které mohou pomoci policistům při interakci s pachatelem bagatelní trestné činnosti, která je v převážné většině řešena na obvodních (místních) odděleních, a mohou pomoci zvýšit pravděpodobnost úspěchu při objasnění této trestné činnosti. V dotazníkovém šetření některé body jasně ukazují na skutečnost, že pachatelé trestné činnosti opravdu preferují některé přístupy ze strany policistů, a při jejich vhodné aplikaci může být podstatně zvýšena pravděpodobnost objasnění věci.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BOUKALOVÁ, H., *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012, ISBN 978-80-7308-4097-7.
2. ČÍRTKOVÁ, L., *Policejní psychologie*. 3. vydání. Praha: Portál, 2000, 256 s. ISBN 80-7178-475-3.
3. SCHEINOST, M., *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Kufř. 2010. 238 s. ISBN 978-80-7338-096-0.
4. ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M., *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: ArmexPublishing, 2004. 146 s. ISBN 978-80-7380-312-4.
5. VICHLENDÁ, M., *Základy kriminologie*. 2005, Holešov, SPŠ MV v Holešově
6. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kolektiv, *Kriminologie*. Praha: ASPI, 2008, ISBN: 978-80-7357-377-5.
7. GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie* 5. vydání Praha: WoltersKluwer 2019 588 s. ISBN 978-80—7598-554-5
8. ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie* 1998 Praha: Eurounion, s.r.o. 238 s. ISBN 80-85858-70-3.
9. ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9.
10. JELÍNEK J. a kol. *Kriminologie* Praha: Leges, 2021, 631 s. ISBN 978-80-7502-499-2.
11. GILLEROVÁ, I., BOUKALOVÁ, H., *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie* Praha: Karolinum, 2006, 280 s. ISBN 80-246-1293-3.
12. TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. 1. vyd. Praha: GradaPublishing, 2010. 214 s. ISBN 978-80-247-2982-4.
13. HOLCR, K. a kol. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 190 s. ISBN 978-80-87212-23-3.
14. HRČKA, M. *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 302 s. ISBN 80-85850-68-0.
15. KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 325 s. ISBN 978-80-7041-896-3.
16. KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4.
17. VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J., et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 616 s. ISBN 978-80-7400-732-3.

Elektronické zdroje

1. VICHLENDÁ, M. Kriminalistika (online). Karviná, 2011 (cit 20.06.2025).
Dostupné z WWW:<<http://www.sosoomzlin.cz/media/skripta/kriminologie.pdf>>

Legislativní dokumenty

1. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In Sběrka zákonů, Československá socialistická republika (Česká republika). 1961, částka 66.
2. ČESKO Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník In Sběrka zákonů Česká republika 2009, částka 11
3. ČESKO Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky, In Sběrka zákonů Česká republika 2008, částka 91

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování této bakalářské práce využity veřejně přístupné statistiky kriminality Českého statistického úřadu.

Seznam obrázků a grafů

Obrázek 1 - Registrovaná a objasněná kriminalita v letech 2013 - 2023.....	31
Obrázek 2 - Regionální kriminalita.....	33
Obrázek 3 – Pohlaví respondentů	54
Obrázek 4 - Věk respondentů.....	54
Obrázek 5 - Minulost respondentů.....	55
Obrázek 6- Dotaz na užívání OPL	55
Obrázek 7- Skladba jednotlivých OPL	56
Obrázek 8 - Spolupráce raději policista či policistka.....	56
Obrázek 9 - Věk policisty	57
Obrázek 10 - Preference SPP vs SKPV	58
Obrázek 11 - Preference přístupů.....	58
Obrázek 12 - Setkal se pachatel s výhodami.....	59
Obrázek 13 - Setkal se s tykáním	59
Obrázek 14 - Vyhovuje tykání	60
Obrázek 15 - Zvýší pravděpodobnost úspěchu tykání	60
Obrázek 16 - Zvýší pravděpodobnost strava.....	61
Obrázek 17 - Úspěch cigareta	61
Obrázek 18 - Možnost řešit se známým policistou	62
Obrázek 19 - Vyhovují pozitivní zkušenosti.....	62
Obrázek 20 - Ochota spolupracovat - autoritativně	63
Obrázek 21 - Ochota spolupracovat - rovný přístup	63
Obrázek 22 - Ochota spolupracovat - submisivní přístup.....	64
Obrázek 23 - Setkání s transp. přístupem.....	64
Obrázek 24 - Vyhovuje předestření dalších možností	65
Obrázek 25 - Ochota spolupracovat když transparentní přístup	66
Obrázek 26 - Ochota spolupracovat při poskytnutí výhody.....	66
Obrázek 27 - Která z forem přístupů a výhod umožní spolupráci	67
Obrázek 28- Spolupracoval v minulosti díky některému z bodů v předchozí otázce.	68
Obrázek 29 - Jak se, příp. jak by se, taková spolupráce s Policií projevila	68

Seznam příloh

Příloha 1 Formulář dotazníkového šetření

Specifické přístupy 2

Vážený respondente/respondentko. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění mého dotazník, který poslouží jako podklad pro Bakalářskou práci na téma "Specifické přístupy policistů k pachatelům majetkové trestné činnosti".

Dovoluji si Vás rovněž požádat o co nejpřesnější a pravdivé vyplnění dotazníku. Účast ve výzkumu je anonymní.

Předem děkuji za spolupráci - student Vysoké školy evropských a regionálních studií, z. ú.

Správné odpovědi zaškrtněte.

1 Jakého jste pohlaví?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

Muž Žena

2 Kolik je Vám let?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

15 - 18 18 - 30 30 - 50 50+

3 Byl jste v minulosti již řešen ze strany Policie ČR?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

Ne V minulosti jsem byl vyslýchán V minulosti jsem byl odsouzen

4 Jste uživatelem alkoholu či omamně psychotropních látek?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ne Ano

5 Pokud jste uživatelem alkoholu či omamně psychotropních látek, jakých konkrétně?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

Alkohol Marihuana (THC) Pervitin Kokain Heroin

Jiná (prosím uveďte)

6 Komunikujete raději s policistou či policistkou?Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- s policistou s policistkou

7 S jakým starým policistou(kou) Vám nejvíce vyhovuje komunikovat při řešení Vaší trestné činnosti?Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 18 - 25 let 25 - 40 let 40 - 60 let

8 S kým raději komunikujete při řešení Vaší trestné činnosti?Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- S policistou(kou) pořádkové policie (obvodní/místní oddělení, oddělení hlídkové služby, PMJ, SPJ) S kriminalistou(kou) (služba kriminální policie a vyšetřování)

9 Jaký přístup ze strany policisty(ky) Vám více vyhovuje?Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Když vystupuje autoritativně. Když se mnou komunikuje jako se sobě rovným. Když se mnou komunikuje podřízeně.

10 Setkal(a) jste se někdy s tím, že by Vám policista(ka) nabídl nějaký "výhody" např. zajištění nadstandardní stravy, možnost užití cigarety, příp. více cigaret?Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano Ne

11 Setkal(a) jste se někdy s tím, že by Vám policista(ka) nabídl(a) tykání při rozhovoru?Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano Ne

12 Vyhovuje Vám týkáni s policistou(kou) při komunikaci s ním(ní)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano Ne Je mi to jedno

13 Zvýší se pravděpodobnost úspěšné spolupráce s Vámi, pokud Vám policista(ka) nabídne týkáni?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano Ne

14 Zvýší se pravděpodobnost úspěšné spolupráce s Vámi, pokud Vám bude zařízena nadstandardní strava, v rámci omezení Vaší osobní svobody?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano Ne

15 Zvýší se pravděpodobnost úspěšné spolupráce s Vámi, pokud Vám policista(ka) nabídne a umožní zapálit si cigaretu během komunikace?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano Ne

16 Preferujete možnost řešit Vaši trestnou činnost se "známým" policistou(kou)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano Ne

17 Vyhovuje Vám komunikace s policistou, se kterým máte pozitivní zkušenosti z minulosti?

Nápověda k otázce: *Trestní řízení proběhlo podle předpokládaných možností, nebo podle toho, na čem jste se společně domluvili.*

Ano Ne

18 Byl jste v minulosti ochotný spolupracovat s policistou(kou), který(á) vůči Vám vystupoval(a) autoritativně?

Nápověda k otázce: *Choval(a) se k Vám povýšeně, neměl jste pocit, že jste na stejné úrovni.*

Ano Ne

19 Byl jste v minulosti ochotný spolupracovat s policistou(kou), který(á) vůči Vám vystupoval(a) jako se sobě rovným?

Nápověda k otázce: *Nevystupoval autoritativně, ani povýšeně, měl jste pocit, že komunikujete s člověkem kdo Vám rozumí.*

Ano Ne

20 Byl jste v minulosti ochotný spolupracovat s policistou(kou), který(á) vůči Vám vystupoval(a) podbízivě?

Nápověda k otázce: *Měl jste pocit, že se staví pod Vaši úroveň, chová se podbízivě atd.*

Ano Ne

21 Setkal jste se v minulosti s transparentním přístupem policisty?

Nápověda k otázce: *Byly Vám sděleno z čeho jste podezřelý jaké jsou proti Vám důkazy, jaké oprávnění může policista proti Vám využít, jaké jsou možnosti a alternativy dalšího postupu.*

Ano Ne

22 Vyhovuje Vám, když je Vám ze strany policisty(ky) předestřeno/doporučeno, jaké máte další možnosti vzhledem k důkazní situaci?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano Ne Je mi to jedno Volím si advokáta, který mi vždy poradí lépe než policie.

23 Byl byste ochotný spolupracovat s policistou(kou) při řešení Vaší trestné činnosti za předpokladu, že by k Vám bylo přistupováno takto transparentně?

Nápověda k otázce: *Tzn. bylo by Vám jasné sděleno z čeho jste podezřelý jaké jsou proti Vám důkazy, jaké máte možnosti, budou Vám předestřeny možnosti k zaujetí stanoviska.*

Ano Ne

24 Zvýší se Vaše ochota spolupracovat s policií při objasnění Vaší trestné činnosti při poskytnutí některé z výše popsaných výhod (tykání, poskytnutí a umožnění zapálit si cigaretu, zajištění nadstandardní stravy v režimu omezení osobní svobody).

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano Ne Je mi to jedno

25 Pokud ano, která z možností Vás spíše přiměje spolupracovat s policistou(kou)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Možnost tykat si s policistou.
- Možnost řešit trestnou činnost s policistou, kterého znám z minulosti a mám s ním dobrý vztah.
- Možnost zařízení nadstandardní stravy v rámci omezení mé osobní svobody.
- Možnost zapálit si cigaretu při komunikaci s policistou(kou).
- Bude mi transparentně předestřeno, z čeho jsem podezřelý, jaké jsou proti mě důkazy, jaké jsou další možnosti mého postupu.

26 Spolupracoval jste někdy s policií při řešení Vaší trestné činnosti jen díky některému z bodů popsaných v předchozí otázce?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano Ne

27 Jak se taková spolupráce s policií v minulosti anebo by se případně v budoucnosti projevila?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Byl bych ochotný doznat se k trestné činnosti.
- Byl bych ochotný doznat se k trestné činnosti za přítomnosti nějakých důkazů.
- Byl bych ochotný spolupracovat s policií za účelem zajištění věcí pocházejících z mnou páchané trestné činnosti.
- Byl bych ochotný označit spolupachatele, o kterých se policie nedozvěděla.

Seznam zkratk

apd. – a podobně

atd. – a tak dále

např. – například

tzv. – tak zvaný

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

Tr. zákoník – trestní zákoník

Tr. řád – trestní řád

Policie ČR – Policie České republiky

event. – eventuálně